

HAKSIZ FİİLLERE CEZA KANUNLARINDAKİ ZAMANAŞIMININ UYGULANMASI

Implementation of the Statute of Limitations in Criminal Laws to Torts

Hayrunnisa ALTIN*

ÖZ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.72/I'e göre, haksız fiillere ceza kanunlarındaki zamanaşımının uygulanabilmesi için haksız fiilin cezalandırılabilir olması ve bu fiil için ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımının haksız fiillere uygulanan iki yıllık "nispi" ve on yıllık "mutlak" zamanaşımından uzun olması gerekmektedir. Ancak, ceza kanunlarındaki zamanaşımı; uygulanma alanı, başlangıcı, durma ve kesilme nedenleri yönünden nispi ve mutlak zamanaşımı sürelerinden farklıdır. Bu ise ceza kanunlarındaki zamanaşımının haksız fiillere uygulanmasında sorunlara neden olmaktadır. Bu çalışmada, ceza kanunlarındaki zamanaşımı kavramı, bu zamanaşımının uygulanma şartları, cezalandırılabilir haksız fiilin ve tazminat sorumlularının nitelikleri ele alınmaktadır. Ceza kanunlarındaki zamanaşımının haksız fiillerdeki uygulanma şekli konusunda uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlara çözümler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Borçlar Kanunu, Zamanaşımı, Tazminat, Haksız Fiil, Ceza Kanunları

ABSTRACT

According to Article 72/I of Turkish Code of Obligations No. 6098, in order to implement the statute of limitations in criminal laws to torts, this tort shall be punishable and the statute of limitations in criminal laws for this act shall be longer than two-year "relative" and ten-year "absolute" statutes

Makalenin Geliş Tarihi: 17.06.2019, **Makalenin Kabul Tarihi:** 19.12.2019

* Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı

E-Posta: hayrunnisa.altin@asbu.edu.tr ORCID: 0000-0002-7959-7174

of limitations for torts. However, the statute of limitations in criminal laws is different from the relative and absolute statutes of limitations regarding their implementation areas, commencement and grounds for suspension and interruption of the period. This leads to problems in the implementation of the statute of limitations in criminal laws to torts. In this study, the concept of statute of limitations in criminal laws and prerequisites for its implementation, the features of punishable torts and persons responsible for compensation are discussed. The solutions for possible questions regarding the implementation manner of the statute of limitations in criminal laws to torts are offered.

Keywords: Turkish Code of Obligations, Statute of Limitations, Compensation, Tort, Criminal Laws

I. GİRİŞ

TBK m. 72’de iki ve on yıllık olağan zamanaşımı sürelerine ek olarak haksız fiillere ceza zamanaşımının uygulanabileceği öngörülmektedir. TBK m. 72/I, c.2’ye göre, cezayı gerektiren haksız fiiller için ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süresi olağan haksız fiil zamanaşımı sürelerinden daha uzunsa, tazminat talepleri bakımından da bu zamanaşımı uygulanmalıdır. Bu hükmün amacı, hakkında ceza yargılaması yapılabilen bir fiilden kaynaklanan zararın telafi edilebilmesini sağlamaktır. Böylece, haksız fiil zamanaşımı ile ceza kanunlarındaki zamanaşımı uyumlu hâle getirilmektedir. Ancak ceza kanunlarındaki zamanaşımı süresi ile haksız fiillere uygulanan zamanaşımı süreleri gerek uygulanma alanı gerekse uygulanma şekli bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar ise özellikle ceza zamanaşımının haksız fiillere uygulanma yöntemi konusunda görüş ayrılıklarına yol açmaktadır.

II. “CEZA KANUNLARINDAKİ ZAMANAŞIMI” KAVRAMI VE BU ZAMANAŞIMININ HAKSIZ FİİLLERE UYGULANMA ŞARTLARI

A. Genel Olarak

Haksız fiillerde zamanaşımı TBK m. 72’de düzenlenmektedir. Bu hükme göre, haksız fiiller için uygulanabilen üç tür zamanaşımı vardır. Bunlar, nispi zamanaşımı, mutlak zamanaşımı ve ceza kanunlarındaki zamanaşımıdır. Nispi zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren işleyen iki yıllık süre; mutlak

zamanaşımı süresi ise, fiilin işlendiği tarihten itibaren işleyen on yıllık süredir¹. TBK m. 72/I, c.2'ye göre, cezayı gerektiren haksız fiiller bakımından, ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse, tazminat talepleri için de bu zamanaşımının uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, TBK m. 72/I, c.2 hükmü TBK m. 72/I, c.1'in istisnasını oluşturmaktadır².

Doktrinde, haksız fiillere uygulanan ceza kanunlarındaki daha uzun süreli zamanaşımı "olağanüstü zamanaşımı"³, "istisnaî süre"⁴, "ceza zamanaşımı"⁵, "ceza davası zamanaşımı"⁶, "uzamış ceza zamanaşımı"⁷

-
- ¹ **Eren**, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Baskı, Ankara 2018, s. 855; **Aydos**, Oğuz Sadık: İstisnaî Sürenin Nisbî Süreye Etkisi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:4, S:14, s. 400. "Normal süre" ve "mutlak süre" adlandırmaları için bkz. **Erdem**, Mehmet: *Özel Hukukta Zamanaşımı*, İstanbul 2010, s. 134, 135. "Normal süre" ve "azami süre" adlandırmaları için bkz. **Savaş**, Fatma Burcu: Haksız Fiil Tazminatının Tâbi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı, *TBB Dergisi*, Y:2008, S:74, s. 128, 135; **Güntülü Alkan**, Ayça: Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2016, C:11, S:147-148, s. 122, 127; **Oğuzman**, M. Kemal /**Öz**, M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Cilt II*, 12. Bası, İstanbul 2016, s. 73, 76.
- ² **Brehm**, Roland: *Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41 - 61 OR*, (Hrsg. **Hausheer**, Heinz / **Walter**, Hans Peter), 4. Auflage, Bern 2013, Art. 60 OR, N. 66; **Müller**, Christof: *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR*, (Hrsg. **Furrer**, Andreas / **Schnyder**, Anton K.), 3. Auflage, Zürich 2016, Art. 60 OR, N. 26; **Fischer**, Willi / **Iten**, Marc'Antonio: *Haftpflichtkommentar - Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen*, (Hrsg. **Fischer**, Willi / **Luterbacher**, Thierry), Zürich 2016, Art. 60 OR, N. 21.
- ³ **Erdem**, s. 136; **İnceoğlu**, M. Murat / **Baş Süzel**, Ece / **Aytekin İnceoğlu**, Asuman: Haksız Fiil Zamanaşımı ve Suçsuzluk Karinesi ile İlişkisi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2016, C:11, S:145-146, s. 170.
- ⁴ **Savaş**, s. 141; **Güntülü Alkan**, s. 130; **Aydos**, s. 400; **Oğuzman/Öz**, s. 77; **Tütüncü**, Muharrem: Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Fiil Zamanaşımı, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2012, S:1, s. 171.
- ⁵ **Eren**, s. 859; **Tekinay**, Selahattin Sulhi / **Akman**, Sermet / **Burcuoğlu**, Haluk / **Alttop**, Atilla: *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 722; **Karacabey**, Ö. Faruk: Haksız Fiillerde Zamanaşımı, *Yargıtay Dergisi*, C:5, S:1, s. 81; **Özkaya**, Eraslan: *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, Ankara 2012, s. 240; **Gürsoy**, s. 163; **Arık**, Kemal Fikret: Ceza Zaman Aşımının Haksız Fiil Zaman Aşımına Tesiri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C:5, S:1, s. 299; **Bağcı**, Kadir: Haksız Fiilde Zamanaşımı Süresi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:7, S:28, s. 289; **Çelik**, Ahmet Çelik: *Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı*, 3. Baskı, Ankara 2018, s. 367.
- ⁶ **Kılıçoğlu**, Ahmet M.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 22. Bası, Ankara 2018, s. 628; **Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ve Medeni Hukuk İlişkisi, *AÜHFD*, C:29, S:3, s. 212; **Akçay**, Ergin: *Türk Borçlar Kanunu'na Göre Zamanaşımı*, İstanbul 2010, s. 72; **Tutumlu**, Mehmet Akif: *Türk Borçlar Hukukunda*

olarak adlandırılmaktadır. Yargıtay, bu kavram için “uzamış (ceza) zamanaşımı” ifadesini kullanmaktadır⁸.

B. TBK m. 72/I, c.2 Düzenlemesinin Amacı

Haksız fiil olarak nitelendirilen davranışlar içerdikleri hukuka aykırılık ve kusur unsurlarına bağlı olarak ceza kanunlarına göre de suç teşkil edebilirler⁹. Dolayısıyla, aynı davranış hem ceza yargılamasının hem de tazminat davasının konusunu oluşturabilir. Başka bir ifadeyle, aynı fiil, hukukun iki farklı alanında sonuç doğurabilir.

TBK m. 72/I, c.2 cezayı gerektiren haksız fiillerde zamanaşımına ilişkin bir düzenleme getirmektedir. Bu düzenlemenin amaçlarından biri, tazminat davalarındaki zamanaşımına ilişkin kuralların ceza kanunlarında yer alan zamanaşımı ile uyumlu hâle getirilmesidir¹⁰. Bu düzenlemeye göre, cezayı gerektiren haksız fiiller için ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmesi hâlinde, tazminat davasında bu zamanaşımı uygulanır. Böylece, fail, hukuka aykırı bir fiilinden dolayı ceza kanunlarına göre cezalandırılabilir; failden, bu fiil nedeniyle uğranılan zararın telafisi de istenebilir. Doktrinde, fail için daha ağır sonuçlar doğuran ceza

Zamanaşımı ve Uygulaması, 4. Baskı, Ankara 2008, s. 57; **Petek**, Hasan: Sözleşmeden Kaynaklanan Tazminat Taleplerinde Ceza Davası Zamanaşımı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2017, C:12, S:153-154, s. 105; **Antalya**, Gökhan: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, İstanbul 2017, s. 510.

⁷ **Çelik**, s. 367; **Bilgen**, Mahmut: *Özel Hukukta Zamanaşımı*, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 508.

⁸ Örnek olarak bkz. Yargıtay 4. HD., T. 9.3.1981, E. 1981/1913, K. 1981/2904; Yargıtay 19. HD., T. 9.12.1993, E. 1992/10288, K. 1993/8465; Yargıtay 4. HD., T. 10.11.1998, E. 1998/7266, K. 1998/8701; Yargıtay 4. HD., T. 8.4.1999, E. 1999/1163, K. 1999/3022; Yargıtay 4. HD., T. 26.5.2003, E. 2003/2380, K. 2003/6926; Yargıtay 4. HD., T. 3.3.2011, E. 2011/1114; K. 2011/2233; Yargıtay 4. HD., T. 15.2.2012, E. 2010/14299, K. 2012/2137; Yargıtay 17. HD., T. 4.10.2016, E. 2015/18001, K. 2016/8561; Yargıtay 15. HD., T. 6.4.2017, E. 2016/3653, K. 2017/1584 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁹ **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 185, 186; **Tunçomağ**, s. 518; **Tütüncü**, s. 171.

¹⁰ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 67; **Müller**, Art. 60 OR, N. 26; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 21; **Fischer**, Willi: *OFK - Orell Füssli Kommentar - Schweizerisches Obligationenrecht*, (Hrsg. **Kren Kostkiewicz**, Jolanta / **Wolf**, Stephan / **Amstutz**, Marc / **Fankhauser**, Roland), Zürich 2016, Art 60 OR, N. 21; **Honsell**, Heinrich / **Isenring**, Bernhard / **Kessler**, Martin A.: *Schweizerisches Haftpflichtrecht*, 5. Auflage, Zürich 2013, s. 144; **Erdem**, s. 137; **Savaş**, s. 142; BGE 127 III 538, 541. Bir görüşe göre, zamanaşımı süresi bakımından paralellik sağlayan bu hükmün tazminat davasını sadece süre yönünden ceza davası ile uyumlu hâle getirmesi yerinde değildir; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 173.

yargılamasına izin verilirken, aynı fiil nedeniyle faile karşı tazminat davası açılmamasının yerinde olmayacağı haklı olarak ifade edilmektedir¹¹.

Haksız fiillere ceza kanunlarındaki zamanaşımının uygulanmasına ilişkin TBK m. 72/I, c.2 hükmünün 1412 sayılı CMUK döneminde bir başka amacından söz edilmekteydi. CMUK m. 365/II'ye göre, bir suçun mağduru, ceza davasına katılarak şahsi hak talep edebilmekteydi¹². Bu dönemde, haksız fiillere ceza kanunlarındaki zamanaşımının uygulanmasına ilişkin bir düzenleme olmasaydı; haksız fiillere ilişkin Borçlar Kanunu'ndaki zamanaşımı süreleri geçtikten sonra mağdur, ceza mahkemesinde uğradığı zararın tazminini talep edebilirken, aynı talepleri için ayrı bir tazminat davası açamayacaktı. Bu nedenle, TBK m. 72/I, c.2 (BK m. 60/II) ile uygulamadaki bu çelişkinin ortadan kaldırıldığı savunulmaktaydı¹³. Ancak, 5271 sayılı CMK'da, ceza davasında şahsi hak talebinin ileri sürülmesine imkân tanıyan bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle, TBK m. 72/I, c.2 (BK m. 60/II)'nin bu işlevinin CMK döneminde ortadan kalktığını söylemek mümkündür.

¹¹ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 67; **Müller**, Art. 60 OR, N. 26; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 21; **Fischer**, Art. 60 OR, N. 21; **Verde**, Michel: *Die Verjährung nach Art. 60 Abs. 2 OR, Die Verjährung - Antworten auf brennende Fragen zum alten und neuen Verjährungsrecht (Hrsg. Krauskopf, Frédéric)*, Zürich 2018, s. 66; **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 144; **Eren**, s. 859, 860; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 210; **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler, s. 628, 629; **Erdem**, s. 137; **Bağcı**, s. 288; **Karacabey**, s. 81; **Arik**, Zamanaşımı, s. 299; **Narter**, Sami: Haksız Fiillerde Zamanaşımı ve Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı Sorunu, *Terazi Hukuk Dergisi*, Y:2015, S:109, s. 26; **Akçay**, s. 72; **Petek**, s. 109, 110; **Tütüncü**, s. 171, 172; BGE 127 III 538. Bir görüşe göre, ceza davası ile tazminat davası arasında böyle bir uyumun sağlanmasına ihtiyaç yoktur. Nitekim kanun koyucu TBK m. 74'te de ceza hukuku ile haksız fiil hukukunun farklı esaslara tâbi olduğunu kabul etmiştir. Bu iki alandaki korunması gereken menfaatler birbirinden farklıdır. Ceza davasında yargılanan bir kişiye karşı tazminat talebinde bulunulamamasında bir sakınca görülmemelidir; zira ceza davası, yaptırımını daha ağır olduğu için daha uzun bir zamanaşımına tâbi olabilir; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 172-174.

¹² Şahsi hak davasında bir suçun mağduru ceza yargılaması makamlarından malın geri verilmesi, suç eserlerinin ortadan kaldırılması, suçtan kaynaklanan zararlarının tazmin edilmesi, yargılama giderlerinin ödenmesi gibi taleplerde bulunabilmekteydi; bkz. **Kunter**, Nurullah / **Yenisey**, Feridun / **Nuhoğlu**, Ayşe: *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Baskı, İstanbul 2010, s. 370, 371.

¹³ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 722; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 210; **Karacabey**, s. 81, 82; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 171, 172; **Bağcı**, s. 289; **Akçay**, s. 72, 73; **Tutumlu**, s. 57.

5271 sayılı Kanundaki bu hükmün kaldırılması ile haksız fiillere ceza kanunlarındaki zamanaşımının uygulanmasına gerek kalmadığı yönünde bkz. **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 174.

C. Türk Ceza Kanunu'ndaki Zamanaşımı Türleri ve TBK m. 72/I, c.2 ile İlişkisi

Ceza hukukunda, dava zamaşımı ve ceza zamaşımı olmak üzere iki tür zamaşımı vardır. Dava zamaşımı, işlenen suçun cezalandırılabilirliğini ortadan kaldıran, kanunda ilgili suç için öngörülen sürenin geçmesiyle kovuşturma işlemlerine engel olan zamaşımıdır¹⁴. Ceza zamaşımı ise, mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ile başlayan ve kesinleşmiş cezanın infazına engel olan zamaşımıdır¹⁵. Dava zamaşımı, TCK m. 66'da; ceza zamaşımı, TCK m. 68'de düzenlenmektedir.

TBK m. 72/I, c.2'ye göre, cezayı gerektiren haksız fiillere, bu hükümde düzenlenen zamaşımından daha uzun olması şartıyla, ceza kanunlarındaki zamaşımı uygulanır. Ceza kanunlarındaki zamaşımı ifadesinden anlaşılması gereken, ceza kanunlarındaki "dava zamaşımıdır"¹⁶. TBK m. 72/I, c.2'nin düzenleme amacı, ceza yargılaması yapılabildiği sürece, aynı fiilden kaynaklanan zararların tazmininin istenebilmesidir. Bir fiilin ceza yargılamasına konu olup olamamasında belirleyici olan süre ise dava zamaşımıdır.

Dava zamaşımı süreleri, TCK m. 66'da düzenlenmektedir. Bu hükme göre, suçun ağırlığına göre dava zamaşımı, sekiz yıl, on beş yıl, yirmi yıl, yirmi beş yıl veya otuz yıl olabilir. Bu hükmün devamından, dava zamaşımının faile veya fiilin niteliğine göre değişiklik gösterebileceği anlaşılmaktadır. TCK'da bazı suçlar için dava zamaşımının uygulanmayacağı da öngörülmektedir¹⁷. TCK m. 66'nın yanında, başka özel

¹⁴ **Özgenç**, İzzet: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara 2018, s. 929; **Alşahin**, Mehmet Emin: *Ceza Hukukunda Zamaşımı*, Ankara 2016, s. 73; **Tandoğan**, Halûk: *Türk Mes'uliyet Hukuku*, İstanbul 2010, s. 360; **Yenerer Çakmut**, Özlem: Türk Borçlar Kanunu m. 72 ve m. 74 Bakımından Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunun Esası ve Dava Zamaşımı Kavramlarına Kısa Bir Bakış, İstanbul Barosu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II (28-29 Nisan 2012), *Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan*, İstanbul 2014, s. 31.

¹⁵ **Özgenç**, s. 939; **Alşahin**, s. 277; **Tandoğan**, s. 360, 361; **Yenerer Çakmut**, s. 31.

¹⁶ **Tandoğan**, s. 360, 361; **Eren**, s. 860; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 213, 214; **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler, s. 632; **Tunçomağ**, s. 525; **Reisoğlu**, Safa: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, İstanbul 2012, s. 269; **Arık**, Kemal Fikret: Haksız Fiil Zaman Aşımı Af Halinde Ceza Zaman Aşımı Tatbik Edilir mi? Edilmezse Tazminat Davasının Zaman Aşımı Ne Zaman Başlar?, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C:9, S:3, s. 253; **Antalya**, s. 510; **Bağcı**, s. 289; **Erdem**, s. 136 dn.509; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 191; **Karacabey**, s. 86, 87; **Aydos**, s. 406, 407; **Özkaya**, s. 245; **Yenerer Çakmut**, s. 35; **Tutumlu**, s. 58.

¹⁷ Bkz. TCK m. 66/VII, m. 76/IV, m. 77/IV, m. 78/III. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Alşahin**, s. 77 vd.

ceza kanunlarında da dava zamanaşımı süresi öngörülmüş olabilir. TBK m. 72/I, c.2'deki şartların sağlanması hâlinde, tazminat davalarına, özel ceza kanunlarındaki bu dava zamanaşımı süreleri de uygulanabilir¹⁸.

Bu çalışmada, haksız fiillere uygulanan ceza kanunlarındaki daha uzun süreli zamanaşımı “ceza zamanaşımı” olarak ifade edilmektedir. Bu ifadeyle kastedilen, TCK m. 68’de yer alan teknik anlamdaki “ceza zamanaşımı” değil; cezayı gerektiren haksız fiil için ceza kanunlarında öngörülen “dava zamanaşımı”dır.

D. Haksız Fiillere Ceza Zamanaşımının Uygulanma Şartları

1. Cezalandırılabilir Bir Fiilin Bulunması

Bir haksız fiile ceza zamanaşımının uygulanması için o fiilin cezalandırılabilir olması yeterlidir. Ceza hukukuna göre bir fiilin cezalandırılabilmesi, kanunda düzenlenen bir suçun bütün unsurlarının işlenen fiilde mevcut olmasına bağlıdır¹⁹. Tazminat davasında bir fiilin aynı zamanda cezalandırılabilir olduğunun kabul edilmesi için de o fiilin ceza kanunda düzenlenen unsurları taşıması gerekir. Bu fiile karşı bir ceza davası açılmış olmasına veya bu fiil için verilmiş bir mahkeme kararına gerek yoktur²⁰. Tazminat davasına konu fiille ilgili mevcut bir mahkeme kararı bulunmuyorsa, tazminat davasına bakan hukuk hâkimi tarafından fiilin

¹⁸ Çandarlı, Zahid: *Borçlar Hukukunda Müruru Zaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları*, Ankara 1943, s. 47; Saymen, Ferit H. / Elbir, Halid K.: *Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, İstanbul 1966, s. 529; Tandoğan, s. 362; Tunçomağ, s. 525; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 214; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 632; Karacabey, s. 86; Bağcı, s. 291; Gürsoy, Kemal Tahir: Haksız Eylem(Fiil)den Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Haklarıyla Yarışması (Dava Hakkının Telahuku), *AÜHFD*, C:31, S:1, s. 163; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 175; Savaş, s. 142; Akçay, s. 73, 74; Özkaya, s. 242; Yeğin, Ayşegül: Tazminat Davalarında Zamanaşımı, *Konya Barosu Dergisi*, Y:41, S:24, s. 56; Tütüncü, s. 172.

¹⁹ Brehm, Art. 60 OR, N. 71; Müller, Art. 60 OR, N. 29; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 27; Verde, s. 73; Honsell/Isenring/Kessler, s. 144, 45; Erdem, s. 139; Bağcı, s. 292; Eren, s. 860; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 176; Narter, s. 26.

²⁰ Brehm, Art. 60 OR, N. 69; Müller, Art. 60 OR, N. 29; Becker, Hermann: *Berner Kommentar Band / Nr. VII, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, Art. 1-183 OR*, (Hrsg. Becker, Hermann), 2. Auflage, Bern 1945, Art. 60 OR, N. 3; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 28; Fischer, Art. 60 OR, N. 23; Saymen/Elbir, s. 529; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 723; Tunçomağ, s. 526; Reisoğlu, s. 270; Eren, s. 860; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 211, 212; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 630; Oğuzman/Öz, s. 78; Antalya, s. 512; Erdem, s. 140; Bağcı, s. 292; Karacabey, s. 82; Savaş, s. 145; Güntülü Alkan, s. 131; Akçay, s. 74; Nomer, Halûk N.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 270; Özkaya, s. 242; Bilgen, s. 518; Yenerer Çakmut, s. 35; Tutumlu, s. 58; Çelik, s. 377; Narter, s. 26; Tütüncü, s. 172.

cezalandırılabilir olup olmadığı incelenmelidir. İnceleme sonucunda, fiil cezalandırılabilir bulunursa, TBK m. 72/I, c.2'deki şartların sağlanması hâlinde, ceza zamanaşımını uygulanmalıdır²¹.

Takibi şikâyete bağlı suçlar bakımından, süresi içerisinde şikâyette bulunulmaması veya şikâyetten vazgeçilmesi o fiil nedeniyle açılan tazminat davalarında ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olmaz²². Zira şikâyet şartı, ceza davasının açılması için gereklidir. Bir fiilin cezayı gerektirip gerektirmemesi bundan bağımsız bir konudur²³. Aynı şekilde, hukuk hâkimi, fiil hakkında verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile de bağlı değildir²⁴.

Genel af konusu fiile karşı açılan tazminat davasında, ceza zamanaşımını uygulanmamalıdır. Genel af durumunda; işlenen suç hakkında ceza davası açılmamakta, açıldıysa bu dava düşmekte veya genel aftan önce bu suçla ilgili mahkûmiyet kararı verildiyse bu karar bütün sonuçları ile ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla genel aftan önce işlenen fiil genel aftan itibaren cezalandırılabilir bir fiil değildir²⁵. Bu husus, 07.12.1955 tarihli Yargıtay

²¹ Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 28; Fischer, Art. 60 OR, N. 23; Honsell/Isenring/Kessler, s. 144; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 723; Tandoğan, s. 362; Reisoğlu, s. 270; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 212; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 630; Bağcı, s. 295; Karacabey, s. 84; Aydos, s. 405; Yenerer Çakmut, s. 35, 36; Tutumlu, s. 58; Sencer, Sıla / Kurşun, Ali Suphi: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Hukuk Davalarına Etkisi, *Terazi Hukuk Dergisi*, Y:2017, C:12, S:129, s. 40; Petek, s. 120.

²² Brehm, Art. 60 OR, N. 70; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 724; Tandoğan, s. 364; Eren, s. 861; Antalya, s. 512; Erdem, s. 142, 143; Gürsoy, s. 164; Savaş, s. 145, 146; Akçay, s. 74; Özkaya, s. 242; Yenerer Çakmut, s. 35; Tutumlu, s. 59; Yeğin, s. 56, 57; Tütüncü, s. 172.

²³ Brehm, Art. 60 OR, N. 70; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 724; Savaş, s. 145, 146; Çelik, s. 381; Alşahin, s. 52. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, T. 18.11.1981, E. 1979/4-231, K. 1981/744; Yargıtay 3. HD., T. 28.5.2014, E. 2014/9540, K. 2014/8361 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Yargıtay, KTK m. 109/II'nin uygulandığı bazı kararlarında bunu ifade etmiştir; Yargıtay HGK T. 5.6.2015, E. 2014/17-2198, K. 2015/1495; Yargıtay HGK T. 16.9.2015, E. 2014/17-116, K. 2015/1771 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Aksi yönde bkz. İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 189.

²⁴ Brehm, Art. 60 OR, N. 86; Tandoğan, s. 363; Erdem, s. 142; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 219; Bağcı, s. 295; Çelik, s. 383; Tütüncü, s. 172. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T. 28.10.2007, E. 2007/13984, K. 2007/16462 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

²⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 724; Tunçomağ, s. 526; Eren, s. 860; Arık, Af, s. 253, 254; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 219, 220; Oğuzman/Öz, s. 78; Erdem, s. 143; Bağcı, s. 299; Karacabey, s. 89, 90; Gürsoy, s. 164; Savaş, s. 146; Güntülü Alkan, s. 132; Akçay, s. 73 Tutumlu, s. 59; Çelik, s. 396; Tütüncü, s. 172. Aksi yönde bkz. Suntekin, Fatih: Haksız Fiilin Cezayı Müstelzim Olması Halinde Tatbik Edilecek Zamanaşımını, *Ankara Barosu Dergisi*, Y:1981, S:3, s. 358; Tunçer, Sıtkı: Haksız Fiilde Ceza Müruruzamanı, *Adalet Dergisi*, Y:44, S:12, s. 1425; Aydos, s. 403. Mahkûmiyet kararı

İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında da ifade edilmektedir²⁶. Buna karşılık, cezanın infazını kısaltan, değiştiren veya sonlandıran özel af, fiilin cezalandırılabilir olmasını etkilememektedir. Dolayısıyla, özel af konusu fiilden kaynaklanan tazminat davasında daha uzun süreli ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerekmektedir²⁷.

Doktrinde, haksız fiil için ceza davası sonucunda kesinleşmiş mahkûmiyet kararı verilmedikçe, tazminat davasında ceza zamanaşımının uygulanmasının mümkün olmadığını savunan bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüşe göre, hukuk hâkiminin bir fiilin cezayı gerektirdiğine karar vermesi suçsuzluk karinesi ile bağdaşmaz. Suçsuzluk karinesine göre, bir kişinin suçlu sayılabilmesi ancak kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı ile mümkün olur. Mahkûmiyet kararını verebilecek mercii ise ceza mahkemesidir²⁸. Bu nedenle, hukuk hâkimi, tazminat davasında zamanaşımı konusunda bir karar verebilmek için ceza davasının sonuçlanmasını bekletici mesele yapmalıdır²⁹. Bu görüşün taraftarları, tazminat talebine yol açan fiille ilgili ceza davası açılmaması hâlinde ise, ceza davasının açılıp açılmamasının bekletici mesele yapılması gerektiğini ifade etmektedirler. Makul süre içerisinde ceza davası açılmazsa tazminat talebi reddedilmelidir³⁰.

2. Cezalandırılabilir Fiil ile Meydana Gelen Zarar Arasında İlliyet Bağı Bulunması

TBK m. 72/I, c.2'nin uygulanabilmesi için cezalandırılabilir fiil ile tazminata konu zarar arasında illiyet bağı bulunmalıdır³¹. İlliyet bağının yanı sıra cezalandırıcı hüküm ile zarar arasında amaç bakımından da bir bağ

verildikten sonra çıkarılan genel affın ceza zamanaşımının uygulanmasını etkilemeyeceği yönünde bkz. **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 183.

²⁶ Yargıtay İBK, T. 07.12.1955, E. 1955/17, K. 1955/26 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

²⁷ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 724; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 220; **Oğuzman/Öz**, s. 78; **Erdem**, s. 144; **Karacabey**, s. 90; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 183; **Savaş**, s. 146; **Güntülü Alkan**, s. 132; **Akçay**, s. 73; **Aydos**, s. 403; **Özkaya**, s. 243; **Tutumlu**, s. 59; **Çelik**, s. 396; **Yeğin**, s. 57; **Tütüncü**, s. 172.

²⁸ **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 176-178.

²⁹ **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 188. Aynı yönde bkz. **Erdem**, s. 142. Haksız fiil nedeniyle görülen tazminat davasında ceza davasının bekletici sorun yapılmasının dava sürecini uzatarak davacının mağduriyetine yol açacağı yönünde bkz. **Aydos**, s. 404, 405; **Bağcı**, s. 297, 298.

³⁰ **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 189. Kanaatimizce, bu hâlde makul süre kavramı belirsiz ve görecelidir.

³¹ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 71; **Müller**, Art. 60 OR, N. 39; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 27; **Fischer**, Art. 60 OR, N. 23; **Verde**, s. 74; **Erdem**, s. 139; **Antalya**, s. 512; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 175; BGE 122 III 5, 8.

aranmaktadır. Şöyle ki tazminat taleplerine ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için tazmini gereken zarar, ceza hukukunun koruduğu menfaate ilişkin olmalıdır³². Örneğin, bedensel bütünlüğün korunmasına yönelik bir ceza hükmü söz konusu olduğunda, ceza zamanaşımı bedensel zararın tazmini için uygulanabilir³³.

3. Ceza Hâkiminin Kararının Ceza Zamanaşımının Uygulanmasına Etkisi

a. Genel Olarak

Bir haksız fiil için hem tazminat davası hem de ceza davası açılmış olabilir. Bir fiile karşı açılan ceza davasının sonuçlanmış olması, bu fiilden kaynaklanan tazminat davasında ceza zamanaşımının uygulanmasına engel değildir³⁴. Aksi takdirde, tazminat taleplerinin en geç ceza davası sonuçlanıncaya kadar ileri sürülebileceği sonucuna ulaşılır. Bu ise hukuk güvenliği açısından sakıncalıdır³⁵.

Tazminat talebine konu olan bir fiil hakkında verilen ceza mahkemesi kararının bu tazminat talebine uygulanan zamanaşımına etkisi tartışmalıdır. Ceza hâkimi, verdiği kararla fiilin cezalandırılabilir olup olmadığını değerlendirmektedir. Bu noktada tazminat davasında, hâkimin, ceza mahkemesi kararıyla ne ölçüde bağlı olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu soru, ceza yargılaması sonucunda verilen her bir karar için ayrı ayrı cevaplanmalıdır.

b. Ceza Mahkemesinin Mahkûmiyet Kararı Vermesi

Cezayı gerektiren haksız fiile karşı açılan ceza davasının mahkûmiyet kararı ile sonuçlanması hâlinde; bu karar, ceza hâkiminin fiilin cezalandırılabilir olduğunu belirlemesi anlamını taşır. Tazminat davasına bakan hâkim bu kararla bağlıdır; haksız fiilin cezalandırılabilir olup olmadığının incelenmesine gerek yoktur. Bu fiil için ceza kanunlarında öngörülen dava zamanaşımı süresi daha uzun ise, tazminat talebi için bu süre

³² **Brehm**, Art. 60 OR, N. 71; **Müller**, Art. 60 OR, N. 39; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 27; **Verde**, s. 74; BGE 122 III 5, 8.

³³ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 75, 76.

³⁴ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 88-90; **Erdem**, s. 141; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 217, 218; **Petek**, s. 121; **Çelik**, s. 384; **Alşahin**, s. 53. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T. 05.02.2007, E. 2006/7283, K. 2007/1013 (**Bilgen**, s. 524); Yargıtay 4. HD., T. 08.04.1999, E. 1999/1163, K. 1999/3022 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

³⁵ **Erdem**, s. 141.

dikkate alınır³⁶. Diğer bir deyişle, mahkûmiyet kararı hâlinde, haksız fiil yargılamasının ceza hukuku ile ilişkisini düzenleyen TBK m. 74 hükmünün getirdiği kural burada uygulanmaz³⁷.

TCK m. 2'ye göre güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi, dava konusu fiilin ceza kanunlarına göre suç sayılmasına bağlıdır³⁸. Bu nedenle, bir fiil için güvenlik tedbiri uygulanmasına hükmedilmesi hâlinde, bu fiilden kaynaklanan tazminat talepleri de ceza zamanaşımına tabi olacaktır³⁹.

Ceza mahkemesi tarafından fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilebilir. Bu takdirde, denetim süresi içerisinde mahkûmiyet hükmü açıklanır; kararın kesinleşmesi şartıyla, tazminat davasında ceza zamanaşımı uygulanır. Mahkûmiyet hükmü açıklanmadığı takdirde, denetim süresi içerisinde veya denetim süresi dolduktan sonra HAGB kararının tazminat talebine uygulanacak olan zamanaşımı üzerindeki etkisi ise tartışmalıdır. HAGB kararındaki mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yolunun açık olduğu kabul edilirse, bu karar kesinleşir ve kesinleştiği takdirde, tazminat taleplerine ceza zamanaşımı uygulanır. Buna karşılık, mahkûmiyet kararına karşı kanun yolunun açık olmadığı kabul edilirse, beş yıllık denetim süresinden sonra mahkûmiyet kararı düşer. Bu hâlde, kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünden söz edilemeyeceğinden; tazminat davasında, hâkim, fiilin suç teşkil edip etmediğini kendisi araştırır, ulaştığı sonuca göre zamanaşımı konusunda bir karar verir⁴⁰.

³⁶ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 73; **Müller**, Art. 60 OR, N. 30, 31; **Becker**, Art. 60 OR, N. 3; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 29; **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 145; **Çandarlı**, s. 47, 48; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 723; **Tandoğan**, s. 362; **Tunçomağ**, Kenan: *Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler*, 6. Bası, İstanbul 1976, s. 526; **Reisoğlu**, s. 270; **Arık**, Zamanaşımı, s. 300, 301; **Eren**, s. 860; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 217, 218; **Oğuzman/Öz**, s. 78; **Antalya**, s. 512; **Karacabey**, s. 84; **Erdem**, s. 141; **Bağcı**, s. 296; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 182, 183; **Aydos**, s. 403; **Savaş**, s. 145; **Suntekin**, s. 359; **Tunçer**, s. 1424; **Güntülü Alkan**, s. 133; **Akçay**, s. 74, 75; **Sencer/Kurşun**, s. 40; **Özkaya**, s. 242; **Tutumlu**, s. 58; **Yeğin**, s. 56.

³⁷ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 73; **Müller**, Art. 60 OR, N. 30, 31; **Fischer/Iten**, Art. 60 OR, N. 29.

³⁸ Güvenlik tedbiri ile ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. **Özgenç**, s. 833 vd.

³⁹ **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 186.

⁴⁰ **Sencer/Kurşun**, s. 47. HAGB kararı kesin hüküm niteliği taşımadığından, karara konu fiilden kaynaklanan tazminat taleplerine ceza zamanaşımının uygulanmayacağı yönünde bkz. **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 184-186. Yargıtay HGK, HAGB kararı verilmesi hâlinde, ceza zamanaşımının uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay'a göre, ceza mahkemesinin vermiş olduğu HAGB kararı, hukuk hâkimi açısından fiilin suç olduğunun tespiti için yeterlidir; bkz. Yargıtay HGK, T. 9.10.2013, E. 2013/4-36,

c. Ceza Mahkemesinin Beraat Kararı Vermesi

Ceza davasında, haksız fiil teşkil eden bir suçun faili hakkında beraat kararı verilmişse, haksız fiile ceza zamanaşımının uygulanması konusunda beraat kararının gerekçesine göre bir ayrıma gidilmelidir:

İlk olarak, beraat kararı, suçun unsurlarındaki bir eksiklik nedeniyle; başka bir deyişle, fiilin cezalandırılabilir olmadığı gerekçesiyle verilmiş olabilir. Bu fiilden kaynaklanan tazminat talepleri için ceza zamanaşımı uygulanmamalıdır; zira artık cezalandırılabilir bir fiilden söz edilemez ve hukuk hâkimi bu kararla bağlıdır⁴¹.

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı gibi nedenler failin kusur ehliyetini ortadan kaldırabilir. Kusur ehliyetinin bulunmaması nedeniyle beraat kararı verilmesi hâlinde; bu kişilere yöneltilen tazminat talepleri bakımından ceza zamanaşımının uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ceza zamanaşımının uygulanması için tazminat sorumlusunun ceza ehliyetinin bulunmasına gerek yoktur. Fiilin objektif olarak cezalandırılabilir olması ceza zamanaşımının uygulanması için yeterli görülmelidir⁴². Buna karşılık, katıldığımız bir diğer görüşe göre, ceza ehliyeti bulunmayan kişilere yöneltilen tazminat davalarında ceza zamanaşımı uygulanmamalıdır; zira bu hâlde fail artık cezalandırılmayacağından, ceza zamanaşımının uygulanma amacı ortadan kalkmaktadır⁴³. Kusur ehliyetini etkileyen ve sadece faile verilen cezanın indirilmesine yol açan nedenlerin varlığı hâlinde ise; bu kişilere yöneltilen tazminat talepleri için ceza zamanaşımı uygulanmalıdır⁴⁴.

K. 2013/1457; Yargıtay 4. HD., T. 12.12.2016, E. 2016/12827, K. 2016/12073 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁴¹ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 80; **Müller**, Art. 60 OR, N. 32; **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 145; **Çandarlı**, s. 47, 48; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 723; **Tunçomağ**, s. 526; **Tandoğan**, s. 362; **Reisoğlu**, s. 270; **Eren**, s. 860; **Antalya**, s. 512; **Oğuzman/Öz**, s. 78; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 181, 182; **Gürsoy**, s. 164; **Karacabey**, s. 85; **Erdem**, s. 141; **Bağcı**, s. 296; **Aydos**, s. 404; **Savaş**, s. 145; **Güntülü Alkan**, s. 133; **Akçay**, s. 75; **Özkaya**, s. 242; **Yeğın**, s. 56; **Sencer/Kurşun**, s. 40. Buna karşılık, bir kararında Yargıtay, suç kastının bulunmaması nedeniyle beraat kararı verilmesinin uzamış ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olmayacağına karar vermiştir; Yargıtay 4. HD., T. 19.10.1998, E. 1998/4220, K. 1998/7898 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁴² **Tandoğan**, s. 363; **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 211, 212; **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler, s. 630; **Petek**, s. 120; **Bağcı**, s. 294, 295; **Gürsoy**, s. 164; **Savaş**, s. 144, 145 dn.83; **Tunçer**, s. 1425, 1426; **Tutumlu**, s. 59; **Çelik**, s. 392; **Aydos**, s. 401, 402. Yaş küçüklüğü nedeniyle ceza ehliyeti bulunmayan kişilere yöneltilen tazminat talepleri için ceza zamanaşımı süresinin uygulanabileceği yönünde bkz. Yargıtay 4. HD., T. 17.11.1988, E. 1988/6907, K. 1988/9827 (**Bilgen**, s. 524).

⁴³ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 84; **Karacabey**, s. 83; **Erdem**, s. 139; **Arık**, Zamanaşımı, s. 313, 314.

⁴⁴ **Erdem**, s. 139, 140; **Bağcı**, s. 295.

Beraat kararının delil yetersizliği nedeniyle verilmesi durumunda, bir görüşe göre, hâkim, öncelikle fiilin tazminat sorumlusu tarafından işlenip işlenmediğine karar vermeli ve buna göre tazminat davasında dikkate alacağı zamanaşımını belirlemelidir⁴⁵. Buna karşılık, katıldığımız görüşe göre, beraat kararı delil yetersizliği nedeniyle verilmiş de olsa, ceza zamanaşımının uygulanmaması gerekir⁴⁶. Aksinin kabul edilmesi, fiilin cezayı gerektirip gerektirmediği konusunda ceza ve hukuk mahkemelerinin farklı yöndeki kararlarına yol açabilir⁴⁷.

4. Ceza Zamanaşımının Kişi Bakımından Uygulanması

a. Tüzel Kişiler

TMK m. 50/II'ye göre, tüzel kişiler organlarının fiillerinden sorumludur. Organlarının haksız fiil işlemesi hâlinde, tazminat yükümlüsü tüzel kişidir. Bu nedenle, organlarının cezayı gerektiren bir haksız fiil işlemesi hâlinde, tüzel kişilere yöneltilen tazminat davalarında ceza zamanaşımını uygulanır⁴⁸.

⁴⁵ Tandoğan, s. 363; Çandarlı, s. 46; Erdem, s. 142; Bağcı, s. 296, 297; Savaş, s. 143; Aydos, s. 404; Güntülü Alkan, s. 133; Özkaya, s. 242; Tutumlu, s. 58; Çelik, s. 390; Yeğin, s. 56; Alşahin, s. 51.

Yargıtay'ın da bu yönde kararları bulunmaktadır; Yargıtay 4. HD., T. 26.1.2015, E. 2014/16367, K. 2015/932; Yargıtay 3. HD., T. 28.5.2014, E. 2014/9540, K. 2014/8361; Yargıtay HGK, T. 18.11.1981, E. 1979/4-231, K. 1981/744; Yargıtay 4. HD, T. 11.10.2001, E. 2001/5007; K. 2001/9346 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁴⁶ Brehm, Art. 60 OR, N. 85; Tunçer, s. 1425; Tunçomağ, s. 526; Oğuzman/Öz, s. 79, 80; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 218, 219; Karacabey, s. 85, 86; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 175. Delil yetersizliği nedeniyle beraat hâlinde, ceza zamanaşımının uygulanmamasının suçsuzluk karinesinin bir gereği olduğu yönünde bkz. İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 182.

⁴⁷ Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 218, 219; Karacabey, s. 85, 86. Yalnızca yeni bilgi ve belgeler sunulması hâlinde ceza hâkiminin kararından bağımsız olarak bir inceleme yapılabileceği yönünde bkz. Karacabey, s. 86.

⁴⁸ Müller, Art. 60 OR, N. 42; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 24; Fischer, Art. 60 OR, N. 24; Honsell/Isenring/Kessler, s. 145; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Reisoğlu, s. 270; Eren, s. 861; Antalya, s. 514; Erdem, s. 144; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 197; Aydos, s. 407, 408; Savaş, s. 144; Akçay, s. 81. Bu görüşü savunan yazarlar gerçeklik kuramından hareket etmektedir; bkz. Savaş, s. 143, 144; Bağcı, s. 303, 304; BGE 107 II 151, 155.; BGE 112 II 172, 190 (Göksu, Tarkan: Art. 60 OR, Präjudizienbuch OR, *Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2015)*, (Hrsg. Gauch, Peter / Aeppli, Viktor / Stöckli, Hubert), 9. Auflage, 2016, Art. 60 OR, N. 6). Tartışmalar için bkz. Brehm, Art. 60 OR, N. 98, 99.

b. Sigortacı

Sorumluluk sigortalarında, sigortacıya karşı açılan tazminat davaları bakımından ceza zamanaşımının uygulanması gerekmektedir⁴⁹. Zira bu hâlde sigortacı doğrudan sigorta ettirenin fiilinden sorumlu tutulmaktadır. Doktrinde, zarar görenin, araç işletenin sigortacısına yönelttiği tazminat davalarının ceza zamanaşımına tabi olduğu da ifade edilmektedir⁵⁰.

c. Kusursuz Sorumluluk Hâllerinde Başkasının Fiilinden Sorumlu Üçüncü Kişiler

Bir kişinin cezayı gerektiren bir fiili nedeniyle, başka bir hukuki sebebe bağlı olarak tazminat sorumlusu olan üçüncü kişilerin cezai sorumlulukları bulunmadığı sürece, onlara yöneltilen tazminat taleplerinde ceza zamanaşımının uygulanmaması gerekir⁵¹. Ceza zamanaşımının getirilme amacı, bir kişi hakkında ceza yargılaması mümkün olduğu sürece, o kişinin tazminat sorumluluğunun devam ettirilmesidir; ancak bu hâlde üçüncü kişinin yalnızca tazminat sorumluluğu söz konusudur. Bu noktada, özellikle özen sorumluluğu hâlleri örnek gösterilmektedir. Şöyle ki, ev başkanının (TMK m. 369) ve adam çalıştırının (TBK m. 66) sorumluluğunda, ev başkanı veya adam çalıştırın cezai olarak sorumlu tutulamadıkça, onlara yöneltilen tazminat talepleri de ceza zamanaşımına tabi olmamalıdır⁵².

Buna karşılık, doktrinde, bir başkasının cezayı gerektiren fiili nedeniyle tazminat sorumluluğu bulunan üçüncü kişilere karşı ceza zamanaşımının uygulanması gerektiğini savunan bir görüş de bulunmaktadır. Her ne kadar

⁴⁹ Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 24; Fischer, Art. 60 OR, N. 24.

⁵⁰ Eren, s. 861; Savaş, s. 144.

⁵¹ Brehm, Art. 60 OR, N. 102, 102a; Becker, Art. 60 OR, N. 4; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 25; Fischer, Art. 60 OR, N. 24; Müller, Art. 60 OR, N. 43; Honsell/Isenring/Kessler, s. 145; Çandarlı, s. 48; Reisoğlu, s. 270; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 214; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 632; Tunçomağ, s. 526; Nomer, s. 270; Oğuzman/Öz, s. 79; Karacabey, s. 89; Gürsoy, s. 64; Antalya, s. 514; Erdem, s. 145; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 194; Bağcı, s. 302, 303; Savaş, s. 144; Suntekin, s. 358; Güntülü Alkan, s. 131, 132; Akçay, s. 77, 78; Özkaya, s. 246.

⁵² Brehm, Art. 60 OR, N. 102, 102a; Becker, Art. 60 OR, N. 4; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 25; Fischer, Art. 60 OR, N. 24; Müller, Art. 60 OR, N. 43; Honsell/Isenring/Kessler, s. 45; Erdem, s. 145; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 214; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 632; Antalya, s. 514; Savaş, s. 144; BGE 122 III 225, 228 (Göksu, Art. 60 OR, N. 6). Yargıtay da özen sorumluluğu hâllerinde, tazminat sorumlusu kişiye karşı ceza zamanaşımının uygulanmayacağı yönünde kararlar vermektedir. Ev başkanının sorumluluğuna ilişkin bkz. Yargıtay 4. HD., T. 14.2.2005, E. 2005/7601, K. 2005/1176; adam çalıştırının sorumluluğuna ilişkin bkz. Yargıtay 4. HD., T. 19.3.2012, E. 2012/2522, K. 2012/4291 (Kazancı, E.T. 29.05.2019)

bu kişilerin cezai sorumluluğu bulunmasa da; tazminat sorumluluklarına yol açan fiil cezayı gerektirmektedir. Bu görüşe göre adil olan, bu kişilerin sorumlu oldukları fiile bağlanan zamanaşımını sonucuna katlanmalarıdır⁵³. Yargıtay, trafik kazalarında ceza zamanaşımının işleyen açısından da uygulanacağı yönünde kararlar vermektedir⁵⁴.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 465'te, bir kimsenin veya şirketin çalışanlarının görevi sırasında aynı Kanunun m. 455-459 hükümlerine göre suç işlemeleri hâlinde, bu kişileri çalıştıran kişi veya şirketin de hükmedilecek tazminattan sorumlu olacağı düzenlenmekteydi. Bu dönemde, bu suçlar bakımından çalıştıran kişi veya şirkete karşı açılan tazminat davalarında da ceza zamanaşımının uygulanacağı kabul edilmekteydi. O dönemde ceza davasında şahsi hak talebinde bulunmak da mümkün olduğundan ceza davasına katılarak çalışanın işlediği suç nedeniyle çalıştıran kişi veya şirketten tazminat talep edebilecek kişilerin, bu taleplerini ayrı bir hukuk davasıyla ileri sürmesinde sakınca görülmemekteydi⁵⁵. Bu düzenleme, 5237 sayılı TCK'ya alınmamıştır.

d. Mirasçılar

Cezayı gerektiren bir haksız fiilden sorumlu olan kişinin ölmesi hâlinde, ceza zamanaşımının bu kişinin mirasçılara yöneltilen tazminat davalarında uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, failin mirasçılarının ceza kanunlarına göre sorumluluğu bulunmadığından, onlara karşı ceza zamanaşımının uygulanmaması gerekir. Aksinin kabul edilmesi, ceza zamanaşımına ilişkin hükmün amacına aykırı olur. Haksız fiilden kaynaklanan tazminat talebi, failin mirasçılara yöneltilmiş olabilir. Ancak bu hâlde mirasçılar, aynı anda hem hukuk hem de

⁵³ Aydos, s. 408.

⁵⁴ Yargıtay HGK T. 5.6.2015, E. 2014/17-2198, K. 2015/1495; Yargıtay HGK T. 16.9.2015, E. 2014/17-116, K. 2015/1771; Yargıtay 19. HD., T. 9.12.1993, E. 1992/10288, K. 1993/8465; Yargıtay 4. HD., T. 7.3.1996, E. 1996/1033, K. 1996/1461; Yargıtay 4. HD., T. 10.11.1998, E. 1998/7266, K. 1998/8701; Yargıtay 4. HD., T. 8.4.1999, E. 1999/1163, K. 1999/3022; Yargıtay 4. HD., T. 18.2.1999, E. 1998/9746, K. 1999/1189; Yargıtay 4. HD., T. 2.7.2003, E. 2003/4026, K. 2003/8733; Yargıtay 17. HD., T. 3.3.2014, E. 2013/3218, K. 2014/2861; Yargıtay 17. HD., T. 12.3.2015, E. 2013/16843, K. 2015/4189; Yargıtay 17. HD., T. 4.10.2016, E. 2015/18001, K. 2016/8561 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Aynı yönde bkz. Verde, s. 69; Yeğin, s. 57; Narter, s. 27.

⁵⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725, 726. Bkz. ve karşı. Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 634, 635.

ceza yargılamasına tabi olmazlar. Dolayısıyla hukuk ve ceza davalarındaki zamanaşımı sürelerinin uyumlu hâle getirilmesine gerek yoktur⁵⁶.

Katıldığımız görüşe göre, haksız fiil sorumlusunun ölmesi hâlinde, sorumlunun mirasçılara karşı açılan tazminat davalarında ceza zamanaşımının uygulanması gerekir⁵⁷. Bu durum, mirasçılıkta külli halefiyetin bir sonucudur⁵⁸. Kaldı ki, haksız fiil sorumlusunun ölümüne kadar tazminat davasında ceza zamanaşımı uygulanırken, ölümünden sonra mirasçılara karşı daha kısa zamanaşımı sürelerinin uygulanması hukuk güvenliği ile bağdaşmamaktadır⁵⁹. Bu görüşü savunan bazı yazarlar, haksız fiil sorumlusunun mirasçılara karşı ceza zamanaşımının uygulanmasının cezaların şahsiliği ilkesine ters düşmeyeceğini de belirtmektedir. Çünkü tazminat davası fiilin maddi sonuçlarına ilişkindir; burada, mirasçılara cezai yaptırım uygulanması söz konusu değildir⁶⁰.

e. Zarar Görenin Yakınları

Haksız fiil mağdurunun yakınları da Türk Borçlar Kanunu uyarınca bazı maddi ve manevi zararlarının tazminini talep edebilir. Haksız fiilin aynı zamanda cezayı gerektiren bir fiil olması hâlinde; katıldığımız hâkim görüşe göre, zarar görenin yakınlarının talepleri bakımından da ceza zamanaşımı uygulanmalıdır. Ceza zamanaşımının uygulanabileceği durumlardan ilki, TBK m. 53/I, b.3'e göre ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları zararların karşılanmasına yönelik talepleridir⁶¹. Diğer

⁵⁶ Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 215; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 632; Arık, Zamanaşımı, s. 313, 314; Akçay, s. 81; Tutumlu, s. 61. Ayrıca bkz. Brehm, Art. 60 OR, N. 96. Suçsuzluk karinesinden yola çıkarak bu sonuca ulaşan bir diğer görüş için bkz. İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 187.

⁵⁷ Brehm, Art. 60 OR, N. 96; Becker, Art. 60 OR, N. 3; Saymen/Elbir, s. 529; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 726; Eren, s. 861; Oğuzman/Öz, s. 79; Erdem, s. 144; Savaş, s. 143; Çelik, s. 393; Yargıtay 4. HD., T. 8.7.1986, E. 1986/4736, K. 1986/5453 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Mirasçılara karşı ceza zamanaşımı süresinin uygulanmasının kabul edilmemesi durumunda, mutlak ve nispi sürelerin failin ölümünden itibaren işletilmesi gerektiği yönünde bkz. Erdem, s. 145.

⁵⁸ Brehm, Art. 60 OR, N. 96; Becker, Art. 60 OR, N. 3; Çelik, s. 393; Erdem, s. 145. Ayrıca bkz. Yargıtay 4. HD., T. 8.7.1986, E. 1986/4736, K. 1986/5453 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Doktrinde, külli halef olan mirasçılardan mirasbırakandan daha iyi bir durumda olmasının makul olmadığı da haklı olarak ifade edilmektedir; bkz. Brehm, Art. 60 OR, N. 96; Becker, Art. 60 OR, N. 3.

⁵⁹ Erdem, s. 145; Aydos, s. 407. Ayrıca bkz. Brehm, Art. 60 OR, N. 96.

⁶⁰ Aydos, s. 407; Savaş, s. 143.

⁶¹ Brehm, Art. 60 OR, N. 67a, 102c; Erdem, s. 145; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 175; İnan, Ali Naim /Yücel, Özge: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 484; BGE 122 III 5, 8-9. Ayrıca bkz. Yargıtay 4. HD, T. 16.2.2009, E. 2008/6864,

ise, TBK m. 56'da ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde zarar görenin veya ölenin yakınlarının manevi tazminat talepleridir⁶².

III. HAKSIZ FİİLERE CEZA ZAMANAŞIMININ UYGULANMA ŞEKLİ

A. Genel Olarak

Cezayı gerektiren bir haksız fiil için ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımının daha uzun olup olmadığının tespit edilebilmesi için öncelikle ceza zamanaşımının hangi süreler bakımından uygulanabileceği sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Şöyle ki, ceza zamanaşımı süresi nispi süre yerine uygulanacaksa iki yıldan uzun olması gerekmektedir. Buna karşılık, ceza zamanaşımı süresi mutlak süre yerine uygulanacaksa, on yıldan uzun olması şartıyla uygulama alanı bulabilir.

Olağan haksız fiil zamanaşımı süreleri ile ceza zamanaşımının uzunluğu kıyaslanırken göz önüne alınması gereken bir diğer kriter ise bu sürelerin başlangıcıdır. Haksız fiil için öngörülen mutlak ve nispi zamanaşımı süreleri ile ceza kanununda düzenlenen ceza zamanaşımı süresinin başlangıçları örtüşmeyebilir. Bu takdirde, nicelik olarak diğerine kıyasla “daha uzun” olan bir zamanaşımı süresi daha erken sona erebilir. Önemli olan, başlangıcı da dikkate alınarak daha geç sona eren sürenin tespit edilebilmesidir.

Son olarak, zamanaşımı sürelerinin uzunluğu, durma ve kesilme nedenlerinin gerçekleşmesi ile değişebilmektedir. TCK'da öngörülen durma ve kesilme nedenleri ile TBK'da öngörülen nedenler birbirinden farklıdır. O hâlde, cevaplanması gereken bir diğer soru, cezayı gerektiren bir haksız fiile

K. 2009/2180; Yargıtay 4. HD., T. 15.2.2012, E. 2010/14299, K. 2012/2137; Yargıtay HGK T. 5.6.2015, E. 2014/17-2198, K. 2015/1495; Yargıtay HGK T. 16.9.2015, E. 2014/17-116, K. 2015/1771; Yargıtay 17. HD., T. 4.10.2016, E. 2015/18001, K. 2016/8561; Yargıtay 17. HD., T. 21.3.2017, E. 2014/19577, K. 2017/2991 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁶² **Brehm**, Art. 60 OR, N. 102b; **Müller**, Art. 60 OR, N. 27; **Fischer**, Art. 60 OR, N. 25; **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 145; **Erdem**, s. 145; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 175; **Antalya**, s. 514; BGE 122 III 5, 8-9 (**Göksu**, Art. 60 OR, N. 6). Ayrıca bkz. Yargıtay 4. HD., T. 26.5.2003, E. 2003/2380, K. 2003/6926; Yargıtay 4. HD, T. 16.2.2009, E. 2008/6864, K. 2009/2180; Yargıtay 4. HD., T. 15.10.2010, E. 2011/15092 K. 2012/15069; Yargıtay 4. HD., T. 8.5.2017, E. 2016/16641, K. 2017/2607 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Şok zararları bakımından da ceza zamanaşımının uygulanması gerektiği yönünde bkz. **Brehm**, Art. 60 OR, N. 102b. Yakınların manevi zararı, yansıma zarar olduğundan yakınların manevi tazminat taleplerine ceza zamanaşımının uygulanmaması gerektiği yönünde bkz. **Petek**, s. 122.

karşı açılan bir tazminat davasında hukuk hâkiminin, zamanaşımının durma ve kesilme nedenlerini ne şekilde dikkate alması gerektiğidir.

B. Ceza Zamanaşımının Olağan Zamanaşımı Sürelerinden Hangisinin Yerine Uygulanması Gerektiği Sorunu

Cezayı gerektiren bir haksız fiil için öngörülen ceza zamanaşımı süresinin olağan haksız fiil zamanaşımı sürelerinden hangisinin yerine uygulanacağı tartışmalıdır. Bu konuda, bir görüş, ceza zamanaşımının yalnızca mutlak zamanaşımı yerine uygulanacağını kabul ederken; bir diğer görüş, ceza zamanaşımının hep nispi hem de mutlak zamanaşımı yerine uygulanacağını kabul etmektedir.

1. Ceza Zamanaşımının Yalnızca Mutlak Zamanaşımı Yerine Uygulanabileceğini Savunan Görüş

Bu görüşe göre, haksız fiillerde ceza zamanaşımı, yalnızca on yıllık mutlak zamanaşımı süresinin yerine uygulanabilir. Zira mutlak zamanaşımı süresi ile ceza kanunlarındaki dava zamanaşımı süresinin niteliği birbirine daha yakındır⁶³.

2. Ceza Zamanaşımının Hem Mutlak Hem Nispi Zamanaşımı Yerine Uygulanabileceğini Savunan Görüş

Doktrinde ve yargı kararlarındaki hâkim görüşe göre, haksız fiillerde ceza zamanaşımı hem nispi hem mutlak zamanaşımı bakımından uygulanabilir⁶⁴. Cezayı gerektiren haksız fiiller için ceza kanununda öngörülen dava zamanaşımı süresi mutlak zamanaşımı süresinden daha uzun olabilir. Bu hâlde, ceza zamanaşımı süresi, hem nispi hem mutlak zamanaşımı süresini etkiler; başka bir ifadeyle, bu sürelerin yerini alır. Örneğin, dava zamanaşımı süresinin on beş yıl olarak düzenlendiği bir fiil

⁶³ Antalya, s. 511.

⁶⁴ Brehm, Art. 60 OR, N. 68b; Müller, Art. 60 OR, N. 27; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 21; Fischer, Art. 60 OR, N. 22; Honsell/Isenring/Kessler, s. 145; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Tandoğan, s. 361; Tunçomağ, s. 525; Arık, Zamanaşımı, s. 299; Reisoğlu, s. 269; Eren, s. 861; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 630, 631; İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 192; Karacabey, s. 86; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 212; Oğuzman/Öz, s. 77; Erdem, s. 137; Bağcı, s. 300; Aydos, s. 408, 409; Savaş, s. 141, 142; Güntülü Alkan, s. 131; Akçay, s. 76, 77; Nomer, s. 269, 270; Tutumlu, s. 60; Yeğin, s. 56; Narter, s. 26; Tütüncü, s. 172; BGE 107 II 151 (Göksu, Art. 60 OR, N. 6); BGE 106 II 213.

bakımından; mağdur, fiilin işlendiği tarihten itibaren on beş yıl içerisinde dava açabilir⁶⁵.

Ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süresinin nispi zamanaşımı süresinden uzun ve mutlak zamanaşımı süresinden kısa olması hâlinde ceza zamanaşımının nispi süreyi nasıl etkileyeceği tartışmalıdır. Üstelik bu tartışmanın sonucu, uygulamadaki pek çok somut olay bakımından önem arz etmektedir. Örneğin; kasten yaralama (TCK m. 86)⁶⁶, taksirle yaralama (TCK m. 89)⁶⁷, hakaret (TCK m. 124)⁶⁸, mala zarar verme (TCK m. 151)⁶⁹, genel güvenliğin kasten veya taksirle tehlikeye sokulması (TCK m. 170, TCK m. 171)⁷⁰, özel belgede sahtecilik (TCK m. 207)⁷¹, manevi, mali veya bağlantılı haklara tecavüz (FSEK m. 71)⁷² gibi pek çok fiil tazminat davalarında zamanaşımı yönüyle tartışılmıştır.

a. Bir görüşe göre, nispi zamanaşımından uzun ve mutlak zamanaşımından kısa olan ceza zamanaşımı süresi, nispi zamanaşımı süresinin yerine geçer; on yıllık mutlak zamanaşımı süresi ise değişmez. Başka bir ifadeyle, mağdurun, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren, mutlak zamanaşımı ile sınırlı olmak kaydıyla, ceza zamanaşımı süresi içerisinde dava açması gerekir⁷³. Örneğin, ceza kanunlarında beş yıllık zamanaşımına tabi bir fiil bakımından; mağdurun zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği andan itibaren beş yıl içerisinde

⁶⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Tandoğan, s. 361; Eren, s. 861; Oğuzman/Öz, s. 77; Karacabey, s. 86; Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 212; Erdem, s. 137; Bağcı, s. 300; Aydos, s. 409; Güntülü Alkan, s. 131; Akçay, s. 76; Tutumlu, s. 60; Narter, s. 26; Tütüncü, s. 172.

⁶⁶ Yargıtay 4. HD., T. 12.5.2016, E. 2016/4730, K. 2016/6584; Yargıtay 4. HD., T. 1.11.2016, E. 2016/7195, K. 2016/10629 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁶⁷ Yargıtay 19. HD., T. 20.9.1993, E. 1993/497, K. 1993/5631; Yargıtay 4. HD., T. 18.1.2010, E. 2009/3541, K. 2010/209; Yargıtay HGK, T. 2.7.2003, E. 2003/4-467, K. 2003/460 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁶⁸ Yargıtay 4. HD., T. 12.12.2016, E. 2016/12827, K. 2016/12073; Yargıtay 4. HD., T. 11.1.2016, E. 2015/13531, K. 2016/113 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁶⁹ Yargıtay HGK, T. 16.6.1976, E. 1974/4-797, K. 1976/2228 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁷⁰ Yargıtay 3. HD., T. 28.5.2014, E. 2014/9540, K. 2014/8361; Yargıtay 4. HD., T. 10.11.2015, E. 2015/11879, K. 2015/12706 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁷¹ Yargıtay 4. HD., T. 26.1.2015, E. 2014/16367, K. 2015/932 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁷² Yargıtay 11. HD., T. 15.1.2007, E. 2005/13608, K. 2007/129 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁷³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Karacabey, s. 86; Eren, s. 861; Narter, s. 26; Erdem, s. 137, 138; Akçay, s. 76, 77; Tutumlu, s. 60. Bkz. ve karşı. Çandarlı, s. 45, 46. Bu görüşü savunan bazı yazarlar, ceza zamanaşımının başlangıcını fiilin işlendiği tarih olarak ifade etmiştir; bkz. Karacabey, s. 87; Akçay, s. 73; Tutumlu, s. 60.

ve her hâlde, fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içerisinde dava açması gerekir⁷⁴.

b. Bir başka görüşe göre, nispi zamanaşımından uzun ceza zamanaşımı süresi nispi zamanaşımı süresinin yerine geçmez. Ceza zamanaşımının tamamlayıcı bir işlevi vardır. Ceza zamanaşımı sona ermeden nispi zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz. Dolayısıyla, zamanaşımı hesaplanırken, nispi zamanaşımı süresi, ceza zamanaşımı süresine eklenir⁷⁵. Örneğin, on dört yaşındaki bir çocuğun hakaret suçu işlemesi hâlinde, bu suç için öngörülen dava zamanaşımı süresi dört yıldır⁷⁶. Dört yıllık dava zamanaşımı süresi, iki yıllık nispi zamanaşımı süresinden uzun olduğu için, tazminat taleplerine de uygulanmalıdır. Bu görüşe göre, iki yıllık nispi zamanaşımı süresi, dört yıllık ceza zamanaşımı süresi tamamlandıktan sonra işlemeye başlayacaktır. Dolayısıyla, zarar ve tazminat yükümlüsü fiilin işlendiği tarihte öğrenilirse, tazminat talepleri bakımından uygulanacak zamanaşımı süresi altı yıldır. Aynı şekilde, zarar ve tazminat yükümlüsü, fiilin işlendiği tarihten itibaren üçüncü yılda öğrenilirse, mağdurun tazminat talep edebilmek için üç yıllık süresi kalmış demektir. Buna karşılık, zararın ve tazminat yükümlüsünün, ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süresi sona erdikten sonra öğrenilmesi hâlinde; tazminat davasına nispi zamanaşımı uygulanmalıdır. Zira bu takdirde, ceza zamanaşımı avantaj sağlama işlevini yitirmektedir. Bu örneğe göre, zarar ve tazminat yükümlüsü, fiilin işlendiği tarihten itibaren beşinci yılda öğrenilirse, mağdur yedinci yıla kadar tazminat davası açabilmelidir⁷⁷.

c. Bir diğer görüşe göre, ceza kanunlarındaki zamanaşımı, nispi zamanaşımından uzun mutlak zamanaşımından kısaysa; nispi zamanaşımı, ceza davasının açılabilirdiği süreye kadar uzar. Dava konusu fiile karşı ceza davası açılabilirdiği sürece zararın veya tazminat yükümlüsünün öğrenilme anı dikkate alınmaz⁷⁸. Örneğin, on üç yaşında bir çocuğun mala zarar verme suçu işlemesi hâlinde; bu suç, fiilin işlendiği tarihten itibaren dört yıllık zamanaşımına tabidir⁷⁹. O hâlde, bu görüşe göre, mağdur, zararı ve tazminat yükümlüsünü fiilin işlendiği tarihte öğrenmiş olsa dahi, dört yıl içerisinde tazminat talep edebilir. Ancak, bu görüşe göre, tazminat talep edildiği esnada

⁷⁴ Akçay, s. 76, 77; Tutumlu, s. 60.

⁷⁵ Aydos, s. 410. Aynı yönde bkz. Oğuzman/Öz, s. 77.

⁷⁶ TCK m. 66/II hükmü gereğince, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olan failler bakımından dava zamanaşımı, TCK m. 66/I'de öngörülen zamanaşımı süresinin yarısı kadardır.

⁷⁷ Aydos, s. 410, 411.

⁷⁸ Kılıçoğlu, Haksız Fiil, s. 212; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 630, 631.

⁷⁹ Bkz. dn. 76.

aynı fiille ilgili ceza davası açılabilme imkânının bulunduğu sürece ceza zamanaşımının uygulanması gerekmektedir⁸⁰. Şöyle ki, mağdur, zararı ve tazminat yükümlüsünü fiilin işlendiği tarihten itibaren üçüncü yılda öğrenirse; tazminat talep etmek için bir yıllık süresi kalmaktadır. Zira bu esnada ceza davası açılabilirdiğinden uygulanması gereken süre ceza kanunundaki zamanaşımı süresidir. Buna karşılık, zarar ve tazminat yükümlüsü fiilin gerçekleştiği andan itibaren beşinci yılda öğrenilirse; artık bir ceza davası açılması imkânı bulunmadığından, ceza zamanaşımı uygulanmaz. Bu hâlde iki ve on yıllık olağan haksız fiil zamanaşımı süreleri uygulanır. Böylece, mağdur, fiilin işlendiği tarihten itibaren yedinci yıla kadar tazminat talep edebilir. Bu görüşün kabul edilmesi hâlinde, bu örnekten de anlaşılacağı üzere, ceza zamanaşımının uygulanması mağdur açısından her zaman avantajlı sonuç doğurmamaktadır. Bunun nedeni, ceza zamanaşımı uygulanabildiği müddetçe zamanaşımının bu süre ile sınırlı olmasıdır.

d. Katıldığımız görüş ise, bir önceki görüşün tartışmalı sonucunu bertaraf etme amacını taşımaktadır. Buna göre, zamanaşımı, aynı fiil için ceza kanunlarında öngörülen dava zamanaşımı ile sınırlı tutulmamalıdır. Dava zamanaşımı sona ermiş olsa dahi; mağdurun TBK m. 72/I'deki nispi ve mutlak zamanaşımı süreleri içerisinde, tazminat davası açabilme imkânını bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Aslında bu görüşe göre, cezayı gerektiren bir haksız fiile uygulanması gereken zamanaşımı süresi, ceza veya hukuk zamanaşımı süreleri arasından en geç sona erecek olandır⁸¹. Şöyle ki, dava zamanaşımı süresinin sekiz yıl olduğu bir olayda, mağdur, zararı ve tazminat yükümlüsünü fiilin işlendiği tarihten itibaren dördüncü yılda öğrendiyse; sekizinci yıla kadar tazminat talep edebilir. Ancak, mağdur, zararı ve tazminat yükümlüsünü fiilin işlendiği tarihten itibaren yedinci yılda öğrendiyse; zamanaşımı süresini ceza zamanaşımı süresiyle sınırlı tutmamak gerekir. Öyleyse, bu örnekte mağdur, fiilin işlendiği tarihten itibaren dokuzuncu yıla kadar tazminat talep edebilmelidir. Ceza zamanaşımı mağduru daha iyi bir konuma getirmiyorsa, uygulanması gereken süre, nispi zamanaşımı süresidir; zira bu düzenleme, mağduru korumak amacıyla getirilmiştir. Aksi hâlde, zamanaşımını ceza kanundaki zamanaşımı ile sınırlandırmak, suç teşkil eden bir haksız fiil işleyen kişiye avantaj sağlamak

⁸⁰ Bu konudaki örnek için bkz. **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil, s. 212: "...Bu hâlde mutazarrır olan şahıs, zarara ve faile itiladan itibaren bir seneden fazla zaman geçirmiş olsa dahi tazminat dâvasını açabilir; zarar ve faile fiilin vukuundan itibaren üç sene sonra muttali olmuşsa iki sene içinde, dört buçuk sene sonra muttali olmuşsa altı ay içinde hukuk davasının açılması gerekir."

⁸¹ **Brehm**, Art. 60 OR, N. 94, 95; **Müller**, Art. 60 OR, N. 44; **Nomer**, s. 270; **Reisoğlu**, s. 270; **Bağcı**, s. 300, 301; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 192, 193.

anlamına gelebilir⁸². Kısaca, bu görüş, mağdur için daha avantajlı olması şartıyla, ceza zamanaşımının, nispi zamanaşımının yerine geçeceğini savunmaktadır. Somut olay bakımından, nispi veya ceza zamanaşımı sürelerinden hangisi daha avantajlı ise onun uygulanması gerekmektedir.

e. Yargıtay, “uzamış zamanaşımı” olarak nitelendirdiği TBK m. 72/I, c.2 hükmünü hem nispi hem mutlak zamanaşımı için uygulamaktadır. Yargıtay’a göre, ceza zamanaşımı mutlak zamanaşımından uzunsa, uzun olan bu süre içerisinde dava açılması yeterlidir. Bu hâlde, nispi zamanaşımı süresi dikkate alınmaz. Başka bir ifadeyle, nispi zamanaşımı sona erse dahi, ceza zamanaşımı süresi içinde tazminat davası açılabilir. Hem nispi süre hem de mutlak süre ceza zamanaşımından etkilenir⁸³. Ceza zamanaşımı süresi, nispi zamanaşımından uzun mutlak zamanaşımından kısa ise, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesi anı dikkate alınmaksızın, ceza kanunlarındaki dava zamanaşımı süresi içerisinde dava açılması yeterlidir⁸⁴.

C. Ceza Zamanaşımının Başlangıcı

Ceza zamanaşımının sadece mutlak zamanaşımı bakımından uygulanacağını savunan görüşe göre, zamanaşımı fiilin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar⁸⁵. Bu görüşe göre, haksız fiillere ceza zamanaşımı süresinin uygulanması, zamanaşımına ilişkin tüm konularda ceza kanununun uygulanması anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, ceza zamanaşımının başlangıcı, TBK m. 72/I, c.1’de yer alan mutlak zamanaşımının başlangıcı esas alınarak belirlenir⁸⁶.

Ceza zamanaşımının hem mutlak hem nispi süre için uygulanması gerektiğini savunan görüş açısından zamanaşımının başlangıcı konusu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ceza zamanaşımının başlangıcı TBK m. 72/I, c.1’e göre belirlenmelidir. Bu durumda, zamanaşımının başlangıcı, ceza zamanaşımı süresinin nispi ve mutlak zamanaşımı sürelerinden hangisini etkilediğine bağlı olarak değişir. Ceza zamanaşımı nispi zamanaşımı süresini etkiliyorsa, zamanaşımının başlangıcı zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihtir. Ceza zamanaşımından etkilenen süre mutlak zamanaşımı

⁸² İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu, s. 192, 193.

⁸³ Yargıtay 17. HD., T. 13.6.2013, E. 2012/12622, K. 2013/8966 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁸⁴ Yargıtay 4. HD., T. 4.4.1996, E. 1996/2547, K. 1996/2787, Yargıtay 4. HD., T. 8.2.2001, E. 2000/10138, K. 2001/1232; Yargıtay 4. HD., T. 27.1.2009, E. 2008/4422 K. 2009/1139; Yargıtay 4. HD., T. 22.1.2013, E. 2012/11089, K. 2013/692; Yargıtay HGK, T. 8.4.2015, E. 2013/4-1626, K. 2015/1187; Yargıtay 4. HD., T. 10.11.2015, E. 2015/11879, K. 2015/12706; Yargıtay 4. HD., T. 12.12.2016, E. 2016/12827, K. 2016/12073.

⁸⁵ Antalya, s. 511.

⁸⁶ Antalya, s. 514.

ise, zamanaşımının başlangıcı, fiilin işlendiği tarihtir⁸⁷. Bu görüş doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir; çünkü bu takdirde, haksız fiillere ceza kanunlarındaki zamanaşımının uygulanmasını öngören TBK m. 72/I, c.2 düzenlemesinin amacı aşılmaktadır. Aynı fiil için ceza yargılamasındaki zamanaşımı dolduğu hâlde, tazminat davası açısından (ceza kanunlarındaki) zamanaşımının işlemeye başlamamış olma ihtimali gündeme gelmektedir⁸⁸. Oysa TBK m. 72/I, c.2 ile hedeflenen yalnızca aynı fiil nedeniyle hakkında ceza davası açılabilen bir kişiden bu fiilden kaynaklanan zararların da tazminin istenebilmesidir. Bu ihtimalde, fail hakkında ceza davası açılmamasına rağmen, haksız fiil zamanaşımı süresinin uzatılması söz konusu olmaktadır.

Katıldığımız görüşe göre, sürelerin başlangıcının tabi oldukları hukuk disiplinine göre işlemesi daha uygundur⁸⁹. Dolayısıyla, ceza zamanaşımının başlangıcı, TCK hükümlerine göre belirlenir⁹⁰. TCK m. 66/VI'ya göre, dava zamanaşımının başlangıcı kural olarak fiilin işlendiği tarih olarak kabul edilmekle birlikte; suçun tipine, işleniş şekline ve mağdurun durumuna göre değişiklik gösterebilmektedir⁹¹. Yargıtay kararlarında ceza zamanaşımı, fiilin işlendiği tarihten itibaren işletilmektedir⁹².

Genel af durumunda, işlenen suçla ilgili ceza davası açılmayacak, daha önce açılmış olan ceza davası düşecek veya önceden verilmiş bir

⁸⁷ Eren, s. 861.

⁸⁸ Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 636.

⁸⁹ Aydos, s. 409.

⁹⁰ Brehm, Art. 60 OR, N. 91; Fischer/Iten, Art. 60 OR, N. 30; Fischer, Art. 60 OR, N. 25; Verde, s. 76; Tekinay, Selahattin Sulhi: İsviçre Federal Mahkemesinin Haksız Fiil Zamanaşımı Hakkında Yeni Kararları, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, Y: 1973, C:7, S:10, s.241; Oğuzman/Öz, s. 77; Kılıçoğlu, Genel Hükümler, s. 636; Karacabey, s. 87; Aydos, s. 409; Bağcı, s. 290, 291; Savaş, s. 141; Güntülü Alkan, s. 131; Tutumlu, s. 60; Akçay, s. 73. Aynı yönde bkz. BGE 96 II 39, 43 (Göksu, Art. 60 OR, N. 10).

⁹¹ TCK'ya göre dava zamanaşımının başlangıcı konusundaki açıklamalar için bkz. Alşahin, s. 126 vd.

⁹² Yargıtay 4. HD., T. 8.5.2017, E. 2016/16641, K. 2017/2607: "Uzamış (ceza) zamanaşımının başlangıcı olay tarihidir, zarar ve failin öğrenilmemesi önem taşımaz." (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Ayrıca bkz. Yargıtay 4. HD., T. 4.4.1996, E. 1996/2547, K. 1996/2787; Yargıtay 4. HD., T. 8.2.2001, E. 2000/10138, K. 2001/1232; Yargıtay 4. HD., T. 27.1.2009, E. 2008/4422 K. 2009/1139; Yargıtay 4. HD., T. 22.1.2013, E. 2012/11089, K. 2013/692; Yargıtay HGK, T. 8.4.2015, E. 2013/4-1626, K. 2015/1187; Yargıtay 4. HD., T. 10.11.2015, E. 2015/11879, K. 2015/12706; Yargıtay 4. HD., T. 12.12.2016, E. 2016/12827, K. 2016/12073. KTK m. 109/2 bakımından aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T. 1.11.2001, E. 2001/5890, K. 2001/10660; Yargıtay HGK, T. 5.6.2015, E. 2014/17-2198, K. 2015/1495; Yargıtay 17. HD., T. 26.3.2013, E. 2012/7887, K. 2013/4262 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

mahkûmiyet kararı varsa karar bütün sonuçları ile ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla, daha önce işlenen fiil bu andan itibaren cezalandırılabilir olmayacak ve aynı zamanda haksız fiil teşkil eden bu fiil nedeniyle açılan tazminat davasında ceza zamanaşımı uygulanmayacaktır⁹³. Bu hâlde, hâkim görüşe göre, olağan haksız fiil zamanaşımı süreleri, fiil ceza kovuşturmasına konu değilse af kanununun yürürlüğünden itibaren; kovuşturma veya soruşturma esnasında af kanunu çıkarılırsa ceza takibinin ortadan kaldırılmasının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlamalıdır⁹⁴. Bu görüşü savunan yazarlardan bazıları, bu kuralın haksız fiile uygulanan iki yıllık nispi süre bakımından uygulanırken; on yıllık süre bakımından uygulanamayacağını ileri sürmektedir. Buna göre, on yıllık mutlak zamanaşımı süresinin genel af nedeniyle dikkate alınmayan daha uzun ceza zamanaşımı süresi ile sınırlı olarak uygulanması gerekmektedir. Bu yazarlar, aksi takdirde tazminat davasına ceza zamanaşımını aşan bir zamanaşımı süresinin uygulanmış olacağını haklı olarak ifade etmektedir⁹⁵.

D. Ceza Zamanaşımının Durması ve Kesilmesi

Zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin TCK ve TBK'da öngörülen nedenler birbirinden farklıdır. Katıldığımız görüşe göre, haksız fiillere uygulanan ceza zamanaşımının durması veya kesilmesi TCK m. 67'ye değil; TBK m. 153-158'e göre gerçekleşir⁹⁶. Dolayısıyla kesilmeden sonra işleyecek zamanaşımı süresi haksız fiile uygulanmakta olan süre; başka bir ifadeyle, yine ceza kanunundaki zamanaşımı süresidir⁹⁷. Kesilme hâlinde zamanaşımının en fazla yarısına kadar uzayacağını düzenleyen TCK m. 67/IV hükmü de haksız fiillere uygulanan ceza zamanaşımı bakımından

⁹³ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. II/A.

⁹⁴ **Oğuzman/Öz**, s. 78, 79; **Karacabey**, s. 90, 91; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 724; **Özkaya**, s. 243, 244; **Çelik**, s. 221; **Tutumlu**, s. 59; **Akçay**, s. 75, 76. Ayrıca bkz. ve karşı. **Eren**, s. 860; **Güntülü Alkan**, s. 132; **Savaş**, s. 146. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK, T. 18.11.1981, E. 1979/4-231, K. 1981/744 (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

⁹⁵ **Erdem**, s. 143; **Bağcı**, s. 299.

⁹⁶ **Fischer**, Art. 60 OR, N. 30; **Müller**, Art. 60 OR, N. 37; **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 146; **Karacabey**, s. 91; **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler, s. 516; **Antalya**, s. 514, 515; **İnceoğlu/Baş Süzel/Aytekin İnceoğlu**, s. 191; **Bağcı**, s. 291; **Akçay**, s. 73; **Özkaya**, s. 245; **Tutumlu**, s. 60; **Sencer/Kurşun**, s. 47. Bir görüşe göre, ceza kanunlarındaki durma ve kesilme nedenlerinin uygulanması, mağdura ceza davası açmak külfetini yüklemek anlamına gelir; **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler, s. 636.

Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, T. 8.4.2015, E. 2013/4-1626, K. 2015/1187; Yargıtay HGK, T. 18.11.1981, E. 1979/4-231, K. 1981/744 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Ayrıca bkz. BGE 127 III 538, 541-542; BGE 126 III 382, 384.

⁹⁷ **Fischer**, Art. 60 OR, N. 30; **Bağcı**, s. 291; BGE 127 III 538, 541-542 (**Göksu**, Art. 60 OR, N. 8). Aksi yönde bkz. **Honsell/Isenring/Kessler**, s. 146.

uygulanmaz⁹⁸. Buna karşılık, ceza zamaşımının durması ve kesilmesinin ceza hukuku kurallarına tabi olduğunu savunan bir görüş de bulunmaktadır⁹⁹.

1412 sayılı CMUK döneminde, mağdurun ceza davasına katılarak şahsi hak talep etmesi, tazminat talebi açısından zamaşımının kesilmesi anlamını taşımaktaydı¹⁰⁰. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'da, mağdura ceza davasına katılarak şahsi hak talep etme imkânı tanınmamıştır. Böylece CMK'nın yürürlüğünden itibaren ceza davasında şahsi hak talebi suretiyle zamaşımının kesilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir¹⁰¹.

Ceza davasında şahsi hak talebine imkân veren CMUK m. 365/II hükmünün tazminat talepleri bakımından önemli bir diğer sonucu daha olmuştur. Bu dönemde ceza davası sürerken şahsi hak talep edilmesi mümkün olduğundan, ceza davası sona ermedikçe tazminat taleplerinin de zamaşımına uğramayacağı kabul edilmekteydi¹⁰². Bir görüşe göre, CMK'nın yürürlüğü ile bu uygulamanın da sona ermesi gerekmektedir¹⁰³.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Haksız fiillere ceza zamaşımının uygulanmasındaki temel amaç, haksız fiil zamaşımı ile ceza kanunundaki zamaşımının uyumlu hâle getirilmesidir. Böylece bir fiil nedeniyle cezalandırılabilen bir kişiden aynı süre içerisinde tazminat talep edilebilmesi de mümkün kılınmaktadır. Ceza

⁹⁸ **Bağcı**, s. 291; Yargıtay 11. HD., T. 22.6.2009, E. 2008/3485, K. 2009/7564 (**Bilgen**, s. 650); Yargıtay HGK, T. 16.4.2008, E. 2008/4-326, K. 2008/325 (Kazancı, E.T. 29.05.2019). Aksi yönde bkz. Yargıtay 15. HD., T. 14.2.1989, E. 1989/261, K. 1989/585 (Kazancı, E.T. 29.05.2019)

⁹⁹ **Oğuzman/Öz**, s. 79, 80; **Güntülü Alkan**, s. 135.

¹⁰⁰ **Karacabey**, s. 84; **Oğuzman/Öz**, s. 80.

¹⁰¹ **Oğuzman/Öz**, s. 80.

¹⁰² Yargıtay 4. HD., T. 21.5.1992, E. 1991/3938, K. 1992/6776; Yargıtay 4. HD., T. 10.10.2003, E. 2003/5827, K. 2003/11431 (Kazancı, E.T. 29.05.2019); Yargıtay HGK, T. 22.02.2011, E. 2011/4-640, K. 2012/89 (**Bağcı**, s. 307 dn.76); Yargıtay 4. HD., T. 07.03.2007, E. 2006/3942, K. 2007/2879 (**Bilgen**, s. 525). Yargıtay, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 465 hükmünün uygulaması bakımından da aynı görüşü savunmuştur; Yargıtay 4. HD., T. 14.06.1990, E. 1989/10262, K. 1989/5197 (**Bilgen**, s. 525). Aynı yönde bkz. **Reisoğlu**, s. 269; **Aydos**, s. 411.

¹⁰³ **Bağcı**, s. 307. Yargıtay HGK T. 8.4.2015, E. 2013/4-1626, K. 2015/1187: “Davacı, ceza davasına katılmış ise de, şahsi hak talebinde bulunmadığından, ceza davasına müdahale talebi dava zamaşımı süresini kesmez. Davanın zamaşımı süresinin dolması sebebiyle davanın reddine karar verilmesi doğrudur.” (Kazancı, E.T. 29.05.2019).

yargılamasının yaptırımı genellikle tazminattan daha ağır addedilmektedir. TBK m. 72/I, c.2 hükmü hukuk düzeninde denge sağlamaya yöneliktir; çünkü aynı fiil nedeniyle daha ağır yaptırımla karşılaşabilecek bir faili daha hafif yaptırımlı bir yargı yolundan korumak anlamlı görünmemektedir. Diğer yandan, bu hüküm, haksız fiil mağduruna bir olanak sağlamaktadır. Cezayı gerektiren bir haksız fiile maruz kalan kişi, tazminat taleplerini yöneltebilmek için vakit kazanmaktadır; zira bu fiil bakımından öngörülen ceza zamanaşımı, “daha uzun” olması şartıyla tazminat talepleri için uygulanacaktır.

Haksız fiillere ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için cezalandırılabilir bir fiilin bulunması ve cezalandırılabilir fiil ile meydana gelen zarar arasında illiyet bağı bulunması gerekir. Ceza zamanaşımının uygulandığı bir tazminat talebinde, tazminat yükümlüsü başta cezalandırılabilir fiili gerçekleştiren failin kendisidir. Bunun yanında, organların fiili nedeniyle tüzel kişiye ve sorumluluk sigortalarında sigortacıya yöneltilen tazminat taleplerine de ceza zamanaşımı uygulanır. Bir başkasının cezalandırılabilir fiili nedeniyle, başka bir hukuki sebebe bağlı olarak sorumlu olan üçüncü kişilere yöneltilen tazminat taleplerinde ise, kişilerin cezai sorumlulukları bulunmuyorsa, ceza zamanaşımı uygulanmaz.

TBK m. 72/I, c.2'nin uygulanması konusundaki tartışmalar “daha uzun zamanaşımı”yla kastedilenin yorumlanması noktasında toplanmaktadır. Bu hususta, cevaplanması gereken ilk soru, ceza zamanaşımının olağan haksız fiil zamanaşımı türlerinden hangisinin yerine geçeceği. Bu konuda bir sınırlama içermeyen TBK m. 72/I, c.2 hükmünün amacı da dikkate alındığında ceza zamanaşımının hem nispi hem de mutlak zamanaşımı sürelerinin yerine geçebileceği kanaatindeyiz. TBK m. 72/I, c.2 ile haksız fiil mağdurunun cezai yollara başvurma imkânı varken; aynı fiil nedeniyle uğradığı zararı telafi edebilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Haksız fiile uğrayan kişi, nispi zamanaşımı süresi geçtiğinde de mutlak zamanaşımı süresi geçtiğinde de aynı engelle karşı karşıya gelecektir.

Ceza zamanaşımının yalnızca mutlak zamanaşımı yerine geçebileceği kabul edildiğinde, TBK m. 72/I, c.2 hükmünün uygulama alanı oldukça daralacaktır. Pek çok somut olayda, nispi süreyi kaçıran mağdur ceza davası açabilecekken zararının telafisini isteyemeyecektir. Dolayısıyla, haksız fiillere ceza zamanaşımının uygulanmasına imkân veren TBK m. 72/I, c.2 hükmü, amacını tam anlamıyla gerçekleştirememiş olacaktır.

Ceza zamanaşımının olağan haksız fiil zamanaşımı sürelerinin yerine nasıl uygulanacağı, mutlak ve nispi zamanaşımı açısından ayrı ayrı incelenmelidir. Daha uzun zamanaşımının tespitinde belirleyici olan

niceliksel bir uzunluk değildir. Daha uzun zamanaşımı, daha geç sona eren zamanaşımıdır. Dolayısıyla, daha uzun zamanaşımı belirlenirken, zamanaşımı sürelerinin başlangıçları da dikkate alınarak her bir somut olay bakımından bir kıyaslama yapılmalıdır. TBK m. 72/I, c.2 bir fiil nedeniyle ceza davası açabilen kişilerin aynı fiilden kaynaklanan zararlarını telafi imkânı elde edebilmesi için getirilmiştir. Bir ceza davasının ne zamana kadar açılacağı ise ceza hukuku çerçevesinde çözülmesi gereken bir meseledir. Bu nedenle, ceza zamanaşımının başlangıcının TCK m. 66/VI'ya göre hesaplanması gerektiği kanaatindeyiz. Zamanaşımının başlangıç noktasının belirlenmesindeki bu ilke özellikle nispi zamanaşımı ile ceza zamanaşımı sürelerinin kıyaslanmasında önem arz edecektir.

Ceza zamanaşımı niteliği gereği mutlak zamanaşımı ile benzerlik göstermektedir¹⁰⁴. Bu benzerlik, gerek zamanaşımı sürelerinin başlangıcı ve işleyişi gerekse zamanaşımının hizmet ettiği menfaat açısından söz konusudur. TBK m. 72/I, c.1'e göre mutlak zamanaşımı ve TCK m. 66/VI'ya göre kural olarak ceza zamanaşımı, fiilin işlendiği tarihten itibaren başlamaktadır. Bir haksız fiil için öngörülen ceza zamanaşımının mutlak zamanaşımından uzun olması hâlinde -ki bu ihtimalde ceza zamanaşımı aynı zamanda nispi zamanaşımı süresinden de uzun olacaktır- somut olaya uygulanacak tek bir zamanaşımı söz konusu olur. Haksız fiil mağduru, ceza davasının açılacağı süre içerisinde tazminat da talep edebilir; başka bir ifadeyle, tazminatın talebinin ceza zamanaşımı süresi içerisinde yapılması mümkündür. Ceza zamanaşımının hem mutlak hem nispi süre açısından uygulanabileceğini savunan görüş de bu konuda hemfikirdir.

Cezalandırılabilir bir haksız fiil için ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımının nispi zamanaşımından uzun, mutlak zamanaşımından kısa olması hâlinde; ceza zamanaşımının tazminat taleplerine uygulanması konusunda doktrinde görüş ayrılığı vardır. Bu konudaki görüşleri şu şekilde değerlendirmekteyiz:

Öncelikle, ceza zamanaşımının doğrudan nispi zamanaşımının yerine konması ve nispi zamanaşımı gibi zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesinden itibaren işletilmeye başlanması yerinde değildir. TBK m. 72/I, c.2'nin amacı, ceza davası açılabilirdiği müddetçe aynı fiilden kaynaklanan zararların tazmininin istenebilmesidir. Bu ihtimalde, kanunun öngörmediği şekilde mağdura ceza zamanaşımını da aşan bir imkân tanınmış olmaktadır. Kaldı ki nispi zamanaşımı ile ceza zamanaşımı nitelikleri bakımından birbirine uygun değildir. Keza, cezayı gerektiren bir haksız fiil için nispi zamanaşımının ceza zamanaşımı sona erdikten sonra başlatılması

¹⁰⁴ Bu görüş için bkz. III/B/1.

da TBK m. 72/I, c.2 düzenlemesinden çıkarılamamaktadır. Bu takdirde, iki zamanaşımının birbirine eklenmesi sonucu doğmaktadır; oysaki TBK m. 72/I, c.2'de bu hükümdeki şartların sağlanması hâlinde ceza zamanaşımının uygulanacağı açıkça belirtilmektedir. Dolayısıyla bu yorumun da TBK m. 72/I, c.2'nin amacını aşan şekilde haksız fiil zamanaşımı süresini uzattığını söylemek mümkün görünmektedir.

Kanaatimizce, nicelik bakımından nispi süreden uzun ve mutlak süreden kısa ceza zamanaşımı süresinin nispi sürenin bir alternatifi olabileceğini kabul etmek gerekir. Nispi süre ile ceza zamanaşımı sürelerinin başlangıçları birbirinden farklıdır. Dolayısıyla, bu iki tür zamanaşımının hangisinin daha geç sona ereceği somut olay bakımından değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, 02.02.2012 tarihinde işlenen cezayı gerektiren bir haksız fiil için ceza kanunlarında dört yıllık bir zamanaşımı öngörüldüğünü düşünelim. Ceza kanunlarına göre bu zamanaşımı fiilin işlendiği tarihten itibaren işlerse, mağdurun 02.02.2016 tarihine kadar ceza davası açabilmesi mümkündür. Tazminat talebi için uygulanacak nispi zamanaşımı ise haksız fiile maruz kalan kişinin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihte işlemeye başlayacaktır. Dolayısıyla, bu fiilin mağduru, fiilin işlendiği tarihte zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenirse, nispi süre uygulandığı takdirde 02.02.2014 tarihine kadar tazminat talep edebilecektir. Bu takdirde mağdur için ceza zamanaşımı süresi daha avantajlı olacaktır. Buna karşılık, mağdur, zararı ve tazminat yükümlüsünü 02.02.2015 tarihinde öğrenirse, 02.02.2017 tarihine kadar tazminat talep edebilme imkânı olur ve bu durumda ceza zamanaşımı süresinin nispi süreden daha uzun olduğunu savunmak mümkün değildir. Belirtmekte yarar vardır ki ceza zamanaşımı dolduktan sonra zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesi hâlinde, haksız fiile uğrayan kişi, mutlak zamanaşımı ile sınırlı olmak kaydıyla nispi zamanaşımı süresi içerisinde tazminat talep edebilecektir.

Son olarak, ceza zamanaşımının durması veya kesilmesi TCK m. 67'ye değil; TBK m. 153-158'e göre gerçekleşir. Ceza kanunundaki durma ve kesilme nedenleri genellikle yargılama sürecindeki mercilerin işlemlerine veya failin durumuna göre yargılama faaliyetine ilişkin olarak gerçekleşir. Her ne kadar fiilin cezalandırılabilir olması şartına bağlı ve ceza zamanaşımına tabi olsa da; haksız fiil yargılaması, ceza yargılamasından bağımsız ilerlemektedir. Tazminat davasına ceza zamanaşımının uygulanması ile ceza yargılaması devam ettiği sürece zararların telafisinin istenebilmesi imkânı birbirlerinden farklıdır. Bu sebeple, ceza kanunlarındaki durma ve kesilme nedenleri, tazminat davası bakımından uygulanmamalıdır.

KSALTMALAR CETVELİ

Art.	: Artikel
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bent
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
bkz.	: bakınız
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
C.	: Cilt
c.	: cümle
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
dn.	: dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
E.T.	: Erişim Tarihi
FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HAGB	: Hükmün açıklanmasının geri bırakılması
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
Hrsg.	: Herausgeber(in)
İBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı
K.	: Karar
karş.	: karşılaştırmamız
Kazancı	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html)
KTK	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	: madde
N.	: Nummer
OR	: Obligationenrecht vom 30. März 1911 (İsviçre)
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
Y	: Yıl

KAYNAKÇA

- Akçay**, Ergin : *Türk Borçlar Kanunu'na Göre Zamanaşımı*, İstanbul 2010.
- Alşahin**, Mehmet Emin : *Ceza Hukukunda Zamanaşımı*, Ankara 2016.
- Antalya**, Gökhan : *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II*, İstanbul 2017.
- Arık**, Kemal Fikret : Ceza Zaman Aşımının Haksız Fiil Zaman Aşımına Tesiri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C:5, S:1, s. 298-314. (Kısaltılmışı: **Arık**, Zamanaşımı)
- : Haksız Fiil Zaman Aşımı Af Halinde Ceza Zaman Aşımı Tatbik Edilir mi? Edilmezse Tazminat Davasının Zaman Aşımı Ne Zaman Başlar?, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C:9, S:3, s. 251-255. (Kısaltılmışı: **Arık**, Af)
- Aydos**, Oğuz Sadık : İstisnâ Sürenin Nisbî Süreye Etkisi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:4, S:14, s. 397-415.
- Bağcı**, Kadir : Haksız Fiilde Zamanaşımı Süresi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:7, S:28, s. 287-312.
- Becker**, Hermann : *Berner Kommentar Band / Nr. VI/I, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, Art. 1-183 OR*, (Hrsg. **Becker**, Hermann), 2. Auflage, Bern 1945.
- Bilgen**, Mahmut : *Özel Hukukta Zamanaşımı*, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Brehm**, Roland : *Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41 - 61 OR*, (Hrsg. **Hausheer**, Heinz / **Walter**, Hans Peter), 4. Auflage, Bern 2013.
- Çandarlı**, Zahid : *Borçlar Hukukunda Müruru Zaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları*, Ankara 1943.
- Çelik**, Ahmet Çelik : *Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı*, 3. Baskı, Ankara 2018.
- Erdem**, Mehmet : *Özel Hukukta Zamanaşımı*, İstanbul 2010.
- Eren**, Fikret : *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Baskı, Ankara 2018.
- Fischer**, Willi : *OFK - Orell Füssli Kommentar - Schweizerisches Obligationenrecht*, (Hrsg. **Kren Kostkiewicz**, Jolanta / **Wolf**, Stephan / **Amstutz**, Marc / **Fankhauser**, Roland), Zürich 2016.
- Fischer**, Willi / **Iten**, Marc'Antonio : *Haftpflichtkommentar - Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen*, (Hrsg. **Fischer**, Willi / **Luterbacher**, Thierry), Zürich 2016.

- Göksu**, Tarkan : Art. 60 OR, Präjudizienbuch OR, *Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2015)*, (Hrsg. **Gauch**, Peter / **Aeppli**, Viktor / **Stöckli**, Hubert), 9. Auflage, 2016.
- Güntülü Alkan**, Ayça : Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2016, C:11, S:147-148, s. 119-140.
- Gürsoy**, Kemal Tahir : Haksız Eylem(Fiil)den Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Haklarıyla Yarışması (Dava Hakkının Telahuku), *AÜHFD*, C:31, S:1, s. 149-184.
- Honsell**, Heinrich / **Isenring**, Bernhard / **Kessler**, Martin A. : *Schweizerisches Haftpflichtrecht*, 5. Auflage, Zürich 2013.
- İnan**, Ali Naim / **Yücel**, Özge : *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara 2014.
- İnceoğlu**, M. Murat / **Baş Süzel**, Ece / **Aytekin İnceoğlu**, Asuman : Haksız Fiil Zamanaşımı ve Suçsuzluk Karinesi ile İlişkisi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2016, C:11, S:145-146, s. 149-209.
- Karacabey**, Ö. Faruk : Haksız Fiillerde Zamanaşımı, *Yargıtay Dergisi*, C:5, S:1, s. 81-100.
- Kılıçoğlu**, Ahmet M. : *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 22. Bası, Ankara 2018. (Kısaltılmışı: **Kılıçoğlu**, Genel Hükümler)
- : Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ve Medeni Hukuk İlişkisi, *AÜHFD*, C:29, S:3, s. 185-225. (Kısaltılmışı: **Kılıçoğlu**, Haksız Fiil)
- Kunter**, Nurullah / **Yenisey**, Feridun / **Nuhoğlu**, Ayşe: *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Baskı, İstanbul 2010
- Müller**, Christof : *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR*, (Hrsg. **Furrer**, Andreas / **Schnyder**, Anton K.), 3 Auflage, Zürich 2016.
- Sencer**, Sıla / **Kurşun**, Ali Suphi : Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Hukuk Davalarına Etkisi, *Terazi Hukuk Dergisi*, Y:2017, C:12, S:129, s. 33-49.
- Narter**, Sami : Haksız Fiillerde Zamanaşımı ve Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı Sorunu, *Terazi Hukuk Dergisi*, Y:2015, S:109, s. 21-35.
- Nomer**, Halûk N. : *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 15. Bası, İstanbul 2017.
- Oğuzman**, M. Kemal / **Öz**, M. Turgut : *Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Cilt II*, 12. Bası, İstanbul 2016.
- Özgenç**, İzzet : *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara 2018.
- Özkaya**, Eraslan : *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, Ankara 2012.

- Petek**, Hasan : Sözleşmeden Kaynaklanan Tazminat Taleplerinde Ceza Davası Zamanaşımı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2017, C:12, S:153-154, s. 105-137.
- Reisoğlu**, Safa : *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, İstanbul 2012.
- Saymen**, Ferit H. / **Elbir**, Halid K.: *Türk Borçlar Hukuku Umumî Hükümler*, İstanbul 1966.
- Savaş**, Fatma Burcu : Haksız Fiil Tazminatının Tâbi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı, *TBB Dergisi*, Y:2008, S:74, s. 121-148.
- Suntekin**, Fatih : Haksız Fiilin Cezayı Müstelzim Olması Halinde Tatbik Edilecek Zamanaşımı, *Ankara Barosu Dergisi*, Y:1981, S:3, s. 355-366.
- Tandoğan**, Halûk : *Türk Mes'uliyet Hukuku*, İstanbul 2010.
- Tekinay**, Selahattin Sulhi : İsviçre Federal Mahkemesinin Haksız Fiil Zamanaşımı Hakkında Yeni Kararları, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, Y: 1973, C:7, S:10, s. 239-241.
- Tekinay**, Selahattin Sulhi / **Akman**, Sermet / **Burcuoğlu**, Haluk / **Altop**, Atilla : *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- Tunçer**, Sıtkı : Haksız Fiilde Ceza Müruruzamanı, *Adalet Dergisi*, Y:44, S:12, s. 1423-1429.
- Tunçomağ**, Kenan : *Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler*, 6. Bası, İstanbul 1976.
- Tutumlu**, Mehmet Akif : *Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması*, 4. Baskı, Ankara 2008.
- Tütüncü**, Muharrem : Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Fiil Zamanaşımı, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y:2012, S:1, s. 151-195.
- Verde**, Michel : Die Verjährung nach Art. 60 Abs. 2 OR, *Die Verjährung - Antworten auf brennende Fragen zum alten und neuen Verjährungsrecht* (Hrsg. **Krauskopf**, Frédéric), Zürich 2018, s. 65-92.
- Yeğin**, Ayşegül : Tazminat Davalarında Zamanaşımı, *Konya Barosu Dergisi*, Y:41, S:24, s. 54-57.
- Yenerer Çakmut**, Özlem : Türk Borçlar Kanunu m. 72 ve m. 74 Bakımından Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunun Esası ve Dava Zamanaşımı Kavramlarına Kısa Bir Bakış, *İstanbul Barosu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II (28-29 Nisan 2012)*, Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, İstanbul 2014, s. 28-36.